

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы
Национальная академия образования имени И. Алтынсарина

ҚАМҚОРШЫЛЫҚ КЕҢЕСТЕРІ ҚЫЗМЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Әдістемелік құрал

ОРГАНИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОПЕЧИТЕЛЬСКИХ СОВЕТОВ

Методическое руководство

Астана
2014

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2014 жылғы 26 қыркүйектің № 8 хаттама).

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 8 от 26 сентября 2014 года).

Қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру. Әдістемелік құрал – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2014. – 33 б.

Организация деятельности попечительских советов. Методическое руководство. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2014. – 31 с.

Әдістемелік құрал білім мазмұнын жаңартудың қазіргі таңдағы өзекті мәселесі – білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестерінің қызметін ұйымдастыруға арналған.

Құралда мектептегі қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру жолдары туралы баяндалған, қамқоршылық кеңестері қызметін аймақтың ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырудың қазақстандық және шетелдік тәжірибесі талданған, сонымен бірге білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестерінің қызметін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар әзірленген.

Пособие посвящено актуальным в современных условиях обновления содержания образования вопросам организации деятельности попечительских советов организаций образования.

В книге даются ответы на вопросы, каким образом организовать попечительский совет школы, проанализирован казахстанский и зарубежный опыт организации деятельности попечительских советов, выявлены особенности организации работы попечительских советов с учетом региональных особенностей и разработаны методические рекомендации по организации деятельности попечительских советов в организациях образования.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2014

© Национальная академия образования
им. И. Алтынсарина, 2014

Кіріспе

Білім берудің қазіргі кезеңінде қамқоршылық кеңестері қызметін жандандыру әрекеті қоғам мен мемлекет тарабынан мектепке қолдау көрсету механизмін құру қажеттігін түсінгендігін көрсетеді.

Қамқоршылық кеңестерінің қызмет аясы мектеп әкімшілігімен бірге білім беру ұйымын дамыту стратегиясын дайындау, білім беру бағдарламасының жүзеге асырылуына бақылау жүргізу болып табылады.

Мектептің әлеуметтік серіктестік жүйесін реттеуі – бұл білім беру процесіне қатысушылардың барлығына білім мен тәрбие беретін мектепте және мектептен тыс жерде жаңа әлеуметтік шынайылықты орнатуды білдіреді. Мектептің негізінде мемлекеттік-қоғамдық ынтымақтастықты реттеу әдіснамасы мектеп ішінде және мектептен тыс жерде қажет құрылымдарды жобалауды, ұйымдастыру мен дамытуды, қолданыстағы заңнама негізінде олардың тиімді қызмет ету тәртібін дайындауды және игеруді білдіреді.

Жұмыстың өзектілігі тұтас алғанда қазақстандық қоғамның қарқынды және тез өзгеру шарттарымен, және өмірдің түрлі салаларында нарықтық экономика, құқықтық мемлекет, азаматтық сана және қоғамдық белсенділік сияқты оның маңызды элементтерінің орнауымен келісілген.

Қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру проблемасын зерттеудің қажеттілігі дамудың инновациялық жолына өту, басымдылық ретінде адами капиталды бөліп көрсету сияқты әлемдік кеңістіктегі әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-саяси өзгерістермен және білім берудегі қазіргі объективті қарама-қайшылықтармен байланысты. Білім беру ұйымдарының қызметіне әлеуметтік әріптестіктің қосылуын және білім беру процесінің субъектілері мен жұртшылықтың олар үшін жеткіліксіз бағдарланған әлеуметтік маңызды проблемаларды шешуде өзара тиімді әрекеттестікті арттыратын процестер негізгі қарама-қайшылыққа жатады.

Білім беру және әлеуметтік қоғау салаларындағы проблемалар соңғы кездері мемлекет пен жұртшылық тарабынан қызығушылық туғызып отыр, және қамқоршылық кеңестерін құру осы салаларда қызмет ететін мекеме қызметінің тиімділігін арттырудың бірден бір тетігі болуы мүмкін.

Білім беру саласында қамқоршылық кеңестері өзге құрылымдармен қатар білім беруді дамыту үшін жағдайлар туғызуға, оның қолжетімдігін, сапасын және еңбек нарығының ағымдағы әрі болашақтағы сұранысына сәйкестігін, балалар мен жастарды қоғамның әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени өміріне белсенді қатысуын қамтамасыз етуге қабілетті.

Қамқоршылық кеңестерінің қызметін ғылыми-әдістемелік түсіну уақыт сұранысынан айтарлықтай артта қалып келеді.

Осыған байланысты әдістемелік құралдың мақсаты – қамқоршылық кеңестерін ұйымдастыру жөніндегі жұмыс тәжірибесін тарату. Кітапта фактілік материалдар негізінде логикалық жүйелілікпен баяндалған қамқоршылық кеңестерін ұйымдастырудың қазақстандық және шетелдік тәжірибесін зерттеу жөніндегі материалдар; білім беру ұйымдарындағы қамқоршылық кеңестері

қызметін ұйымдастырудың талдауы; білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру жөнінде әдістемелік ұсынымдар берілген.

1 Қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастырудың қазақстандық және шетелдік тәжірибесін зерттеу

Қазақстандағы қамқоршылық кеңестері мазмұны жағынан білім беру ұйымдарын басқарудың жаңа, прогрессивті формасы болып отыр. Жаңа құрылымдарға мектептің стратегиясын анықтауды жүктейді, басшылық қызметтерге мамандарды тағайындайды, сондай-ақ қаржы қызметін бақылауға кеңес береді.

Білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестерінде ата-аналар жұртшылығы, үкіметтік емес ұйымдары, бизнес өкілдері және педагогтардың өздері қызмет етеді.

Назарбаев Университеті қамқоршылық кеңесінде Жоғары қамқоршылық кеңесінің мүшелері алдында сөйлеген сөзінде Қазақстан Республикасының Президенті басшылық тарапынан өтініш пен өкім күтіп отырудың қажеті жоқ екеніне баса назар аударды. Қамқоршыларға өте маңызды міндет жүктелді, сондықтан олар проблеманы өздері тауып, байыбына баруы, шешімін табуы және көмек көрсетуі тиіс.

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы «басқарудың мемлекеттік-қоғамдық жүйесін» құру мақсатымен қатар «білім беру ұйымдарындағы қамқоршылық кеңестерінің үлесін 2015 жылы 45%-дан 2020 жылы 60% - ға арттыру» міндетін белгіледі [1].

Бағдарлама Қазақстандағы білім беруді басқаруда қамқоршылық кеңестеріне жұртшылықты тарту ісінде басты механизм рөлін белгіледі. «Қамқоршылық кеңес қызметінің және оны сайлау тәртібінің үлгілік ережелері» (2007 ж.) қамқоршылық кеңестерін құруды және қызметін реттейтін ереже болып табылады [2].

Қамқоршылық ұғымы қолдаушылық, қамқорлық мағынасын білдіретіні бәрімізге белгілі.

Ешбір мемлекетте және ешқандай қоғамдық құрылыста оқу орындарын жоғары деңгейде ұстап тұру мүмкін болмаған шығар. Бұрынғы кезде қамқоршылық кеңестері көпестерден, шонжарлар мен губернаторлардан, жоғары деңгейлі шенеуніктерден тұрды. Кейбір қазақстандық отбасыларда бүгінгі күнге дейін әжелерінің мектеп директорымен бірге қаланың құрметті азаматтары – қамқоршылық кеңесінің мүшелері қол қойған орта білім туралы аттестаты сақталған.

Бүгінгі күні Қазақстанда мектептер жанында 3259 қамқоршылық кеңестері бар. Олардың көпшілігі Үлгілік жоспарға сәйкес мектеп ұйымы жанындағы өзін өзі басқару органы ретінде ресімделген. Жеке қамқоршылық кеңестер ҚР қолданыстағы заңнамасына сәйкес жеке заңды тұлға түрінде қоғамдық қор немесе бірлестіктер ретінде құрылған.

Қамқоршылық кеңестерінің жұмыс істеуі нәтижесінде мектептер үшін істің кең аясы ашылады. Мектеп бюджеті үш бөлімнен тұратын болады. Бірінші бөлім – негізгі, яғни стандарттарды ұстау, екінші – ғимаратты ұстау. Үшінші –

гранттар – бұл ынталандыру бөлімі. Жыл бойы атқарылған жұмыстың қорытындысы балдық жүйе бойынша шығарылады, егер мектеп жақсы жұмыс атқарса, қосымша гранттар бөлінеді.

Қамқоршылық кеңестері қызметінің талдауы көрсеткендей, қамқоршылық кеңестерінің ұйымдастырушылық-құқықтық формасы білім беруді басқару, қаржы тарту және мектептердің қаржы-шаруашылық қызметін бақылау, жұртшылықты орта білім беру ұйымдарын басқару ісіне қатысуға ынталандыру мәселелері бойынша бірқатар қиындықтарды басынан өткеріп отыр. Оларды жою үшін қамқоршылық кеңестері институтын нормативтік-құқықтық қамтамасыз етуге өзгерістер енгізуді талап етеді. Қазақстанда қамқоршылық кеңестері қызметін одан әрі оңтайландыру жөнінде шешім іздестіру таяу және алыс шетелдердегі қамқоршылық кеңестері институтын құру және даму тәжірибесін зерттеуді қажет етеді.

Келесі проблема жұртшылыққа қамқоршылық кеңестері туралы ақпаратты, олардың қызметі, құру тәртібі, олардың білім беру ұйымдарындағы мақсаты мен рөлі туралы хабарлау проблемасы.

Өкінішке орай, біздің елімізде көп жағдайда қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру қосымша және материалдық қаржыны тарту механизмі ретінде қарастырылады, ал шет елдерде қамқоршылық кеңестері айтарлықтай өкілеттігі бар басқару органдарының бекім орнын алған.

Білім беру ұйымдары арасынан қамқоршылық кеңестері қызметінің жақсы тәжірибесі бар Шығыс Қазақстан облысы № 1 Жезкент орта мектебін атап көрсетуге болады. Бұл мектепте мектеп дамуына қажет неғұрлым көп ресурстар тартуы үшін қамқоршылық кеңестері мен демеушілердің өзара шығармашылық қарым-қатынасы қалыптасқан. Қатысу үшін мысалы, агороқұрылымдар мен кәсіпорындардың басшылары шақырылады. Олардың көпшілігі қамқоршылық кеңестерімен белсенді түрде жұмыс жүргізе бастады және айтарлықтай материалдық қолдау көрсетуде. Қамқоршылық кеңестер пилоттық жоба ретінде құрылған Алматы қаласындағы бірнеше мектептің іс-тәжірибесі құптауға тұрарлық. Мысалы, №158 мектептің қамқоршылық кеңесі болып табылатын «Үміт» қоғамдық қоры. Сол сияқты Алматы қаласындағы № 175 мектеп-гимназиясының, Қостанай қаласындағы физикалық-математикалық лицейдің іс-тәжірибесі қызықты. Ақмола облысы Аршалы ауданы Арнасай ауылы Вячеслав орта мектебі қамқоршылық кеңесінде «Ақ бота» қоғамдық қоры, әкімшілік құрылымдар (ауыл әкімі), Ардагерлер кеңесінің мүшелері, амбулатория, клуб, бала бақша басшылары, әскери бөлімдердің өкілдері бар.

Мысалы, «Ақ бота» ҚҚ тек мектеп үшін ғана емес, сондай-ақ жергілікті жұртшылыққа қажет жобаға, мысалы, балаларға ғана емес, сол сияқты олардың ата-аналарына, ауылдың барлық тұрғындарына қызмет көрсететін физио- және стоматология кабинеттеріне жабдықтар алу үшін тиісті гранттар іздестіруде.

«Пар айдайтын жердің топырақты қорғаудың баламалы табиғатты сақтау технологияларын көрсету», «Тұқымдық картофельді мерестемдік технология бойынша өсіру», «Вячеслав ауылының табиғи ауыз су көздерін сақтау» және т.б. жобалар мектепке елеулі қаржы түсірді. Бірақ бұл тек қаржы ғана емес –

сондай-ақ бұл оқушылардың зерттеу жұмыстары, отандық және шетелдік оқымыстылармен танысуы, ғылыми-практикалық конференцияларға қатысуы. Бұл жобалардың нәтижелерін ауданның (олар картофельдің аудандастырылған элиталы тұқымдарын алды) және Арнасай ауылының фермерлері (су құбыры жөндеу жұмысына жабылған кезде халық ауыз суды балалардың жобасы бойынша түзетілген бұлақтардан алды) пайдалана алды.

Алматы қаласындағы №175 гимназия мектептердің қолдаушылығы мен патронатына мысал бола алады. Бұл гимназияның ата-аналары – танымал адамдар, «2011 жылғы VII қысқы Азия ойындарын ұйымдастыру комитетінің атқарушы дирекциясы» АҚ Алматы филиалының директоры Қайрат Досаев қамқоршылық кеңесінің төрағасы болған уақыт аралығында мектепке барынша белсенді түрде көмек көрсетілуде.

Дегенмен, зерттеу нәтижелері көрсеткендей, қамқоршылық кеңесі міндеттерінің бірі – бюджеттен тыс қаржы тарту, оларды бөлу және бақылау болғандықтан, олар банкте өз шоты болмайынша күн көре алмайды. Мұның барлығы заңды тіркеуді, салықтық есептілікті, штатты қажет етеді. Осыған байланысты білім беру ұйымдары қазіргі таңда қамқоршылық кеңестері қызметін заңды ресімдеу мен сүйемелдеу мәселесін қарастыруы қажет.

Қамқоршылық кеңестерін құру мен жұмыс істеудің шет елдік іс-тәжірибесін зерттеу көрсеткендей, олар жанынан құрылған мекемелердің (органдардың) ұйымдастыру құрылымын және саясатын қалыптастыратын жоғары атқарушы билігі бар, заң шығару органдары болып табылады.

Шет елдік кеңестердің қызметі жөніндегі әдебиеттер талдауы олардың басым қызметтерін көрсету мүмкіндігін береді.

Білім беру саясатын жүзеге асыру. Бұл қамқоршылық кеңестері жауап беретін басты міндеті. Ұлыбританияда басқармаға «мүдделі тараптардың» Басқарушы кеңестер арқылы қосылуымен мектептік білім беруді басқарудың жекеленуі негізгі стратегия ретінде таңдап алынды.

Бірақ Ұлыбританияда жекелену кезінде мемлекет мектепті басқарудан бас тартқан жоқ, ол өзіне 28 000-ға таяу ағылшын мектептерінің қаржыландыруы, саясаты мен оқыту бағдарламаларының негіздері үшін жауапкершілік алды. Білім беру реформасында мемлекеттің идеологиялық рөлі білім беру жүйесін «цементтемеді» және орталықтандырмады, себебі білім беруді дамытудың нарықтық реттеуіне және қоғамның (сатып алушылар) білім беруді басқару ісіне қатысуына барынша жақындату негізгі мақсат болды.

Үздіксіз тоқырау жағдайындағы білім беру мекемелері үшін Ұлыбританияда нарықтық орта құру әрекетінде өте қызық және нәтижелі эксперименттер жүргізілді. Олардың бірі әу баста жұмыстың инновациялық стиліне ниеттенген және көрсетілетін қызмет «планкасын» беретін жергілікті (колледждің, мектептің) бәсекелес пайда болуынан тұрады.

Ұлыбританияда мемлекет білім беру саласындағы өзгерістер мен инновация идеяларын таратушы рөлін атқарады.

Нәтижесінде қоғамның білім беруді басқару механизмі ретінде қатысуы мектептердің Басқарушы кеңестерін үлкен жетістікпен пайдалану мүмкіндігін

береді.

Шындығында әрбір ағылшын мектебінде қоғамдық Басқарушы кеңес бар (ол бұрын «Басқарушы орган» деп аталды). Бұл Кеңес, заң жүзінде, мектептің қызметіне басшылық жасауы тиіс. Осы органның құрамына келесі өкілдер кіреді:

- ата-аналар, оларды басқа ата-аналар сайлайды;
- мұғалімдер, оларды мектеп қызметкерлері сайлайды;
- директор;
- жергілікті басқару органының өкілдері.

Бұл топ Кеңестің басқа мүшелерін: іскерлік орта мен жергілікті қауымдастықтың басқа да маңызды құрылымдарының өкілдерін тартады. Егер мектептің қызметін қайырымдылық қоры қолдап отырған болса, олар осы қордың да жұмысын басқарады. Кеңестің құрамында оқу орнының көлеміне байланысты 15-тен 20-ға дейін адам болады. Кеңес төрағасы сайланады, ол мектеп директоры, немесе мектеп мұғалімдерінің бірі болмайды. Педагогикалық құрамды негізінен директор іріктесе де, Кеңес мұғалімдердің лауазымын бекітеді. Шын мәнінде Кеңес мектептің педагогикалық құрамы үшін жұмыс беруші рөлін атқарады. Мектептің Басқарушы кеңесі мектеп бюджетін бөлуге жауап береді. Кеңес қаржыны жұмсауда басымдықтарды орналастыру үшін жауап береді, қанша мұғалім тағайындау, басқа қанша қызметкер қабылдау, қандай техника және кітаптар сатып алуды, мектеп ғимаратының жөндеу жұмыстарына және қалыпты жағдайда ұстап тұру үшін қанша қаржы жұмсау қажет екенін шешеді.

Ол мектептің оқу бағдарламасы үшін жауап береді (міндетті ұлттық оқу жоспарын орындауға бөлінген уақыттан тыс сағаттарға иелік ете алады) және мектеп өмірінің ережесін (оқушылар тәртібінің ережесі, мектеп формасын енгізу немесе бас тарту) орнатады.

Ол шын мәнінде мектеп ғимаратының қожайыны болуы мүмкін, іргелі инвестициялардың көп бөлігін тартуға жауап береді. Кеңестің жұмысын жұртшылық бақылайды. Жылына бір рет Кеңес мүшелері мектептің қызметі туралы жылдық есепті жариялап отыруы тиіс, онда мектептің білім беру тестілеуіндегі нәтижелері де көрсетілуі қажет. Мұнан кейін жалпымектептік жиналыс болады, онда оқушылардың ата-аналары дайындалған баяндаманың мәні бойынша сұрақтар қоя алады. Қолда бар деректерге сүйене отырып, Кеңес балаларды оқыту мен мектептің келешектегі жай-күйінің сандық көрсеткішін жасайды, бұл көрсеткіштерді жетілдіру жолдарын іздестіреді. Сондай-ақ жоспарланған көрсеткіштер де (мақсаттар) жарияланады. Кеңес қызметінің көптеген түрі мектеп саясатын іске асыруда ең беделді дауысқа ие болатын директордың тікелей қатысуымен атқарылады. Жергілікті биліктер мектеп өмірін тура басқара алмайды. Бірақ олар мекеменің үлгеріміне мониторинг жүргізеді және өз тарабынан қаржының жұмсалуды бақылайды. Мектептерге өкілеттікті табыстау – шындығында оларды өзін-өзі басқаруға, дербес және тәуелсіз режимге ауыстыру, – олар бірқатар шарттарды орындағаннан кейін ғана мүмкін болады. Егер мектепті басқару тиімсіз, сыбайлас жемқорлық

жағдайы немесе мектептің академиялық көрсеткіштері сәйкес емес болса және ата-аналардың шағымын тудырған кезде жергілікті өкіметтің араласу құқығы бар және араласуы тиіс. Мұндай билікті құқық заңмен ресімделген. Араласудың ең жеңіл формасы – бұл жазбаша ескерту, ол мектеп директорына және мектептік басқару органына (кеңеске) жолданады. Онда қалыптасқан жағдайды түзету бойынша мектеп қандай шара қолдануы тиіс екені хабарланады. Ең болмағанда, өкімет мектептен бюджетін тартып алуы немесе басқару органдарын ауыстыруы мүмкін. Бірақ әр жолы, мектептің қызметіне араласқысы келген кезде, олар өздерінің араласуын дәйекті түрде дәлелдеулері қажет.

Ағылшын реформасының жетістіктері мен проблемалары:

1) Білім беруді реформалау үшін мектептер тікелей жауапты. Ол үшін мектептер қаржымен және билік өкілеттігімен жеткілікті дәрежеде қамтамасыз етілген. Олар жұртшылық алдында есеп беруге міндетті болғандықтан оларға артылатын жауапкершілік те көбейе түседі.

2) Жақсы директорлар мен мұғалімдерде көптеген формальды тәуелділіктен азат болу сезімі пайда болды. Енді шұғыл жөндеу жұмыстары қажет болған жағдайда білім беруді басқарудың жергілікті органдарынан рұқсат сұрау қажет емес. Сондай-ақ мұны ешкіммен келісу керек емес, тек алып, жасау қажет.

3) Мектептерді түрлендіру мүмкіндігі пайда болды, себебі әр мектеп өз тағдыры үшін жауапты.

4) Мектеп өмірін демократияландыру. Қазіргі таңда мектепті басқару ісіне ата-аналар бұрынғымен салыстырғанда анағұрлым көп қамтылып отыр.

5) Мектеп атқаратын негізгі міндеттерге қатысты мәліметтер кең түрде жарияланады. Білім берудегі жариялылықтың британдық нұсқасы міне, осындай. Сол себепті ешқандай проблема жұртшылық назарынан тыс қалмайды.

Дегенмен, күні бүгінге дейін лайықты шешімі табылмай отырған мәселелер бар.

Бірінші проблема: мектептік Басқарушы кеңестің құрамына кіретін азаматтар шындығында еріктілер (волонтер) болып жұмыс жасайды, оларға бұл еңбектеріне ақы төленбейді, бірақ бұдан Кеңес мүшелерінің жауапкершіліктері азаймайды.

Екінші проблема: бұрынғыша көп нәрсе директорға, оның тұлғалық қасиеттеріне және кәсіби біліктілігіне байланысты. Қазір мектеп басшыларын дайындауға көп қаржы бөлінуде. Бұл процесс 90-жылдардың ортасында басталды, шындығында оны ең болмағанда 80-жылдары бастау қажет еді. Өзгеріс процесі кей уақытта проблемалы және шиеленіскен сипатта болғанына қарамастан, қазір көптеген ағылшын мектептерінің қызметкерлері (ата-аналары да) «уақытты кері бұруға» және бұрынғы жағдайға оралуға келіспейді деп сеніммен айтуға болады.

Басқарушы кеңестерді (БК) құру және қызмет ережесі 2003 жылдың наурыз айында қабылданды, және келесі жаңа ережелер 2003 жылдың 1

қыркүйегінен 2006 жылдың 31 тамызына дейін қолданысқа енгізілуі тиіс болды. Біздің жағдайда Басқарушы кеңестердің ағылшындық моделін енгізу мүмкін емесі анық.

Білім берудегі жағдай, және де біздің қоғамның азаматтық мәдениеті мектеп жұмысының барлық жауапкершілігін кеңеске жүктеп қоюға мүмкіндік бермейді. Англияда бұл үшін 15 жыл қажет болды. Шын мәнінде Басқарушы кеңес директорға, оқушыларға, ата-аналарға, директормен бірге мектептің бүкіл педагогикалық қызметкерлеріне басшылық жасайды.

Біздің жағдайда Басқарушы кеңесті басқару вертикалында мектеп директорына теңеп, алқалы орган ретінде құрып көру керек. Бұл кезде мүдделер жанжалын болдырмау үшін басқару өкілеттігін директор, кеңес және білім беруді басқарудың жергілікті органы арасында бөлуге аудару қажет.

Осы іс-тәжірибе нығаюына қарай мектептік білім беру табиғи түрде басқарудың жаңа принциптері мен стиліне ауысады, директорлар мен әкімгерлерге қойылатын талаптарды, соңынан білім беруді басқарудың барлық жүйесін өзгертеді.

Соңында, бірақ ағылшындар айтқандай, мектеп кеңестерінің пайда болуы – білім беру жүйесін ырықтандыру жолы ғана емес, сонымен бірге азаматтық қоғамды дамыту, демократияны дамыту инструменті маңыздылығы жағынан соңында емес.

АҚШ және Еуропа мектептеріндегі қамқоршылық кеңестері қызметінің іс-тәжірибесін қарастырайық.

«АҚШ мемлекеттік мектептеріндегі басқарушы органдар» тақырыпшасы функционалдық міндеттер, білім беру саясатын дайындау, білім беру ұйымдарын басқару, мемлекеттік білім беру саясатына, шешім қабылдау рәсіміне жұртшылықты тарту, мектеп кеңесінің құрамы, өкілетті мерзімі мен мектеп кеңесі мүшелерін оқыту туралы талдау ақпаратынан тұрады. Мұнан басқа осы бөлімде Калифорния штаты мысалында мемлекеттік мектептердегі мектеп кеңесінің моделі қарастырылады.

Мектеп кеңесі білім берудің қоғамдық-мемлекеттік басқарудағы негізгі механизмі ретінде жұртшылықты тартудағы мектеп кеңесінің рөлі және оның міндеттері, мектеп кеңесі мүшелерінің міндеттері, мектеп кеңесін құру рәсімі мен құрамы, мектеп кеңесі мүшелерінің саны, мектеп кеңесінің өкілетті мерзімі және сайлау зерделенген.

АҚШ қамқоршылық кеңестері туралы мәселені зерделеудегі келесі маңызды кезең – бұл жеке мектептердің моделін зерттеу. Сол себепті құралда Гэллоуэй, Пайдея, Беркли Кэрролл жарғылары мысалдарында жеке мектептер басқарушы органының моделі ұсынылған.

Қамқоршылық кеңестерінің еуропалық модельдері талдаулық шолудың үшінші бөлімінде қарастырылған. Бұл жерде Еуропалық Одақтағы басқарушы органдар, және Англия егжей-тегжейлі зерделенген.

Еуропалық Одақтағы Басқарушы органдардың талдаулық шолуы Еуропадағы қазіргі кездегі бар модельдердің жалпы сипаттамасынан тұрады, Финляндия, Норвегия, Нидерланды және Швейцарияның іс-тәжірибесі

ұсынылған. Ал екінші тақырыпшада Англиядағы мемлекеттік және жеке мектептердің басқарушылық кеңестерінің мысалдары терең зерттелген. Сонымен қатар бұл жерде Англиядағы заңнама мен қолданыстағы модель, ағылшын реформасының жетістіктері мен проблемалары, мемлекеттік мектептер жанындағы басқарушы кеңестің құрамы мен қызметі туралы мәселеге толық жауап берілген. Англияның басқарушы органдарын толық түсіну үшін Шолуда бақарушылық кеңестердің қолданыстағы түрлері туралы анықтамалар және тұтас алғанда басқарушы кеңестер қызметінің тиімділігі туралы негізгі қорытындылар ұсынылған.

Көптеген елдердегі мектептерде түрлі, кеңестер, комитеттер, форумдар мен комиссиялар сияқты құрылған басқарушы органдардың көмегімен мұғалімдер, ата-аналар, оқушылар және білім беруді басқарудың жергілікті органдары басқаруға қатыса алады.

Шындығында барлық елде қамқоршылық кеңес коммерциялық емес ұйымдардың жарғысы шегінде қызмет етеді. Кеңестің негізгі қызметі ұйымның басты құндылықтары мен мақсаттарын кепілді сақтау болып табылады. Мысалы, АҚШ, Англия және басқа шетелдік мемлекеттердегі орта мектептердің қамқоршылық кеңестерінің мақсаты бұл – «мектептің миссиясы мен міндетін алға жылжыту», Нидерланды мен Швейцарияда – «сапалы білім беру қызметін көрсету», бұлардың барлығы өз кезегінде тұтас алғанда мектептің қызметіне тиімді ықпал етеді.

Кей жағдайларда, игерген іс-тәжірибе мен білімге байланысты, кейбір тұлғалар қызметтің белгілі бір саласына тағайындалуы мүмкін; басқа жағдайларда жарғы кеңеске ұжымдық міндеттерді бірге бақылау мүмкіндігін береді.

Зерделенген елдердің көпшілігінде кеңестер ұйымға тиесілі мүлікке бақылау, белгілі бір қаржыны басқару, операциялық соманы басқару, және нәтижесінде мектеп бюджетін және педагогикалық құрамның сапасын бақылау міндетін атқаратын, қызметтің белгілі бір саласы кіретін комитеттерден тұрады; олардың қызметі білім берудің тиісті сапасын қамтамасыз етеді деп күтіледі.

Мұнан да басқа көптеген мемлекеттерде кеңес білім беру стандарттары шеңберінде қызмет ететін қайырымдылық жобаларына ерекше көңіл бөледі.

Шет елдерде басқарушы органдардың міндеті барынша кең. Сол міндеттердің бірі – білім беру ұйымының немесе мектептің саясатын дайындау, ол құндылықтарды алға бастырады, сондай-ақ жұртшылықпен өзара әрекеттесудің барлығы қолданыстағы жарғыға сәйкес жүргізілетініне кепілдік береді. Сол сияқты кеңес коммерциялық емес ұйымның жарғысына өзгеріс енгізуге, және жарғысын өзгертуге уәкілетті.

Кейде дамыған елдерде осындай өзгерістердің салдарынан қамқоршылық кеңестері тұтас әлеуметтік институттар деңгейіне дейін өседі, мемлекет олардың заңмен бекітілген нормативтік-құқықтық негізі мен берік материалдыққаржылық базасы бар қызметін таниды.

Халықаралық тәжірибеге сәйкес қамқоршылық кеңестері нақты қоғамдық міндеттерді шешуге мүмкіндік беретін инструмент болып табылатынын атап

көрсету қажет.

Қамқоршылық кеңесінің мүшелері бір жылдан үш жылға дейін мерзімге сайланады (Англия, Нидерланды), алайда түрлі жарғылар тұлғаларға әр мерзімі аяқталғаннан кейін қайта сайлану және қайта тағайындалу мүмкіндігін береді. Калифорнияда мектеп кеңесін сайлау тәртібі ерекше – шахмат кестесі бойынша, сайлау әр 4 жыл сайын болмайды, мысалы, егер қамқоршылық кеңесінің мүшелері 6 адам болса, онда әрбір 2 жыл сайын келесі 4 жылға бос орын (вакансия) болуы тиіс.

Шет елде тиімді қызмет ету мақсатында басқару органдары оқытудың нұсқаулықтарымен қамтамасыз етіледі, кеңес мүшелерінің біліктілігін арттыру бойынша іс-шаралар қарастырылған. Мысалы АҚШ-та білім беру мамандарын тікелей мектептік кеңестерде жұмыс істеуге даярлау қарастырылмаған болса да, қазіргі таңда мектеп кеңестерінің біліктілігін арттыру және оқыту мектеп кеңесінің барлық мүшелері үшін міндетті форма деңгейіне ауысып отыр. Бағдарламалар мектеп кеңестерінің мемлекеттік ассоциациясымен немесе мектеп кеңесі мойындаған басқа да органдармен, мысалы халықаралық ассоциациясымен немесе қалалық білім беру бөлімдері кеңесімен ұсынылады.

АҚШ мектеп кеңестерін оқыту шеңберінде мектеп кеңесінің жаңа мүшелері бағдарлануы тиіс. Мектеп кеңесінің жаңа мүшелері мәдениет пен мәнмәтін дайындаған және өз міндеттерін орындауын жалғастырып отырған, өзі шешім қабылдау процесі үшін осыған дейін мүше болған кеңеске кіреді.

Мектеп кеңесінің жаңа мүшелері мектеп бағдарламалары мен қызметі жөніндегі негізгі ақпаратты түсінуінің өте қажет. Кеңес мүшелерінің бастауыш және бағдарлық бағдарламаларсыз іс-тәжірибе алуы, өз міндеттерін тиімді және сеніммен атқаруы үшін кеңесте кемі екі жыл қызмет етуі қажет.

Мемлекеттік білім беруде ұсынылатын негізгі тақырыптар білім туралы заңдардан, өзара қаржылық қарым-қатынастан және кеңес пен аймақтағы мектептің аға инспекторы арасындағы өзара қарым-қатынастардан тұрады. Басқа тақырыптар келіссөздер, оқыту курсының басқару, еңбектегі құқықтық қатынастар, саясатты дайындау, заңнама, жергілікті халықпен байланыс орнату, стратегиялық жоспарлау және арнайы білім беруден тұрады.

Мектеп кеңестері мүшелерін білім беру салаларындағы соңғы зерттеулер саласындағы деректермен таныстыру АҚШ мектеп кеңестерін оқытудың айтарлықтай жаңа параметрлері болып саналады. Мұндай ақпарат, баламалы шешім қабылдау мен қарастырылған мәселе бойынша тиімді нұсқаны таңдау негізін қамтамасыз ететіні сөзсіз.

Англиядағы басқару органының бірден бір ерекшелігі – мектепте қайырымдылық қорының болуы. Егер мектептің қызметін қайырымдылық қоры қолдап отырса, кеңестер осы қордың да жұмысын басқарады. Сол сияқты, қаржыны жұмсаудың басым жақтарын анықтайды, қанша мұғалімді тағайындауды, басқа қанша қызметкер қабылдауды, мектепке қажет техника және оқу құралдарын сатып алуды, жөндеу жұмыстарына және қалыпты жағдайда ұстап тұру үшін қанша қаржы жұмсау қажет екенін кеңес шешеді.

Эстон Республикасы мектептерін басқару тәжірибесі қызықты.

Эстонияның жалпы орта білім беруінде қоғамдық басқару оқушылар өкілдігі, педагогикалық және қамқоршылық кеңестер арқылы жүзеге асырылады. Эстония мектептерінің қамқоршылық кеңесі үнемі қызмет жасап отыратын орган, оның міндеті мектеп оқушылары, педагогтары, мектептің иесі, оқушылардың ата-аналары, мектеп түлектері және оқу-тәрбие жұмысын бағдарлау және бақылау бойынша мектепті қолдайтын ұйымдар, оқу және тәрбие беру үшін қолайлы жағдай жасау болып саналады.

Оның құрылу және қызмет тәртібін мектептің иесі белгілейді. Мектеп директоры қамқоршылық кеңесіне есеп беруге міндетті.

Ресей Федерациясындағы «Білім туралы» заңның жаңа жобасы мектептегі өзін өзі басқарудың жаңа формасы – Басқарушы кеңестерді енгізуімен ерекшеленеді. 1996 жылы мектептік мекемелерге енгізілген қамқоршылық кеңестерден Басқарушы кеңестердің айырмашылығы – олар стратегияны басқаруда шынайы басқару өкілеттігіне ие, бюджеттік қаржылық қаражатты қоса алғандағы ресурстардан және кадрлық ресурстардан тұрады.

2004-2006 жылдары білім беруді дамытудың Федералдық бағдарламалары шеңберінде мектептердің Басқарушы кеңестері моделін байқаудан өткізу және Ресейдің алты аймағында осы модельді іс жүзінде кең және жаппай енгізуге дайындау бойынша эксперимент іске асырылды.

Эксперимент мониторингі назар аударуға тұрарлық нәтижелерді тіркеді. Мысалы, мектеп әкімшілігінде туындаған бірқатар қиындықтар мен шиеленістер басқаруда қоғамдық қатысудың артуымен байланысты емес, алқалы басқару мәдениеті мен дағдылары болмауы немесе қабылдамауы. Сол сияқты, мектеп әкімшілігі тарабынан Басқарушы кеңестерін енгізуде туындаған қарсылықтар туралы болжамдарға қарамастан, кейбір директорлар қамқоршылық кеңестерінен соңғылардың құзыретіне кірмейтін мәселелер бойынша да жауапкершілікті бөлісу мүмкіндігін көреді, сондықтан оларды құруға және дамытуға қолдау көрсетеді. Тұтас алғанда, білім беру процесіне қтысушылардың барлығы – федералдық өкіметтер, жергілікті өкіметтер, білім беру мекемелері, педагогикалық ұжым, оқушылар, ата-аналар үшін қамқоршылық кеңестерін енгізудің маңызы мен пайдасы көрсетіледі.

Сонымен, қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыруың қазақстандық және шетелдік тәжірибесін зерттеу негізінде Қазақстанда,ы қамқоршылық кеңестері институтын дамыту жөніндегі ұсынымдар ретінде төмендегі ұсынылады:

1) Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының мақсатты көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін білім беру ұйымдары жанында қамқоршылық кеңестерін құруды жалғастыру;

2) Қамқоршылық кеңестерін құру және дамыту процесін ақпараттық, оқу, әдістемелік сүйемелдеу;

3) Қамқоршылық кеңесі қызметі мен оны сайлау тәртібінің жаңа үлгілік ережелерін дайындау және бекітуге кіргізу;

4) Демеушілік көмек көрсеткен жеке және заңды тұлғаларды ынталандыру механизмін дайындау;

5) Жаңа үлгілік ережелерді дайындауда мектепті дамыту стратегиясын дайындауда, бюджетті бекіту және т.б. қамқоршылық кеңестерінің өкілеттігіне қосу.

2 Білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестері қызметінің тиімділігін теориялық-әдіснамалық негіздеу

Білім беру ұйымдарындағы қамқоршылық кеңестерінің қызметі – бұл бюджеттен тыс қаржыны тартудың тиімді, заңдылықты сауатты инструменті ғана емес, сонымен қатар, мектепке, педагогикалық ұжымға және оқушыларға көмек көрсетудің ең тиімді тәсілі.

Қазақстандық білім беруді жүйелі түрде жетілдіру жағдайында қамқоршылық кеңестері қызметінің сапасын арттыру – объективті қажеттілік.

Ғылыми-әдіснамалық әдебиеттерді зерделеу және білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестерінің қызметін талдау қамқоршылық кеңестерінің қызметін теориялық-әдіснамалық негіздерін дәлелдеуге мүмкіндік берді.

Әлеуметтік ұйымдарды зерттеуде әлеуметтану тәсілдерінің қалыптасуына Ф. Тейлор, М. Вебер, А. Маслоу, Р. Мертон, Т. Парсонс, А. Файоль, А. Этциони, Э. Гидденс, Н. Смелзер, Дж. Томсон, Л. Бовье және т.б. елеулі үлес қосты. Олардың еңбектері әлеуметтік институттар мен әлеуметтік ұйымдарды зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздерін құрады.

Социологтар бұл проблеманы зерттеуге ХХ ғасырдың 60-жылдарының ортасында назар аударды. Д.М. Гвишиани, А.И. Пригожин, А.А. Радугин, К.А. Радугин, В.В. Щербиннің зерттеулері арқасында әлеуметтану ғылымының осы саласында бірқатар өзекті проблемалар дайындалды.

Соңғы онжылдықта В.И. Башмаков, К.А. Кравченко, В.Р. Веснин және т.б. ғалымдар әлеуметтік институттар мен әлеуметтік ұйымдарды теориялық-қолданбалы аспектілер тұрғысынан зерттеуде зор үлес қосты.

Қамқоршылық кеңесінің негізгі қызметі мемлекет пен азаматтық қоғамның өзара әрекеттесуінен тұратындықтан, аталған институттардың өзара қарым-қатынасы проблемасын зерттеу жөніндегі Т. Голенкова,

И.Б. Левин, К. Гаджиев, А. Кочетков, К.Г. Габдулина, Н.Ж. Асыллов, Ш.Е. Джаманбалаева, З.Ж. Жаназарова, Г.С. Әбдірайымова, Н.М. Кудро, Ж.А. Нұрбекова, М.С. Садырова және т.б. жұмыстары қарастырылған.

Ғылыми дерекнамалардың жеке тобын қамқоршылық кеңестерін құру мен қызмет ету проблемасына арналған басылымдар құрайды.

XIX және XX ғасырлардағы қоғам қайраткерлерінің, сондай-ақ қазіргі ғалымдарының еңбектерінде қамқоршылық кеңестері қызметінің түрлі аспектілері қарастырылған.

Мысалы, революцияға дейінгі Қазақстанда қайырымдылық ұйымдары проблемаларына қатысты зерттеулер жүргізілді (Ы. Алтынсарин, М. Жұмабаев, А. Байтұрсынов және т.б.), оларда халықтың ең мұқтаж тобына, жетімдерге, ауылдағы панасыз қарияларға материалдық көмек пен қолдаудың өзге түрлерін көрсетуге бағытталған мемлекеттік ұйымдар мен жеке адамдардың (соның ішінде қамқоршылық кеңестер түріндегі де) түрлі қызметі қамтылды.

Заманауи шет елдік кәсіптік мектепте білім беруді басқарудың демократиялық органдарының, оның ішінде қамқоршылық кеңестерінің қызметі А.М. Новиков, С.П. Титович, Ю.С. Алферов, С.Т. Керрдің еңбектерінде

көрсетілген.

Әлеуметтік және білім беру қызметінің заманауи қазақстандық жүйесін қалыптастыру проблемасын шешудегі, ұқсас шетелдік және отандық тәжірибені зерттеудегі жаңа кезең өткен ғасырдың 90-жылдарының басына сәйкес келеді. Бұл кезең әлеуметтік қызметтің проблемалары жөніндегі бірқатар теориялық-әдіснамалық және қолданбалы жұмыстармен, мемлекеттік мекемелер жанынан қоғам өкілдігі институттарын құру арқылы мемлекет және азаматтық қоғамның өзара әрекеттесу практикасының тәжірибесі баяндалған талдау материалдармен толықтырылды (НЗМ қамқоршылық кеңестері).

Зерттелетін проблема қимасында білім беру және әлеуметтік қорғау салаларында жаңа басқару технологияларының мәнін және мазмұнын ашуға бағытталған ғылыми еңбектер де қарастырылған. Осы салада С.И. Григорьев, Л.Г. Гуслякова, В.И. Жуков, Э.Г. Зайнышев, Т. Шаниннің еңбектері көпшілікке белгілі және танымал болды.

Қамқоршылық кеңестерінің құрылу мәселелері ҚР Білім және ғылым министрлігі арнайы дайындаған бірқатар нормативтік құжаттарда көрініс тапқан.

Соңғы жылдары білім беру саласында қамқоршылық кеңестерінің саны айтарлықтай артты. Қамқоршылық кеңестерінің қызмет етуі білім беру процесіне және шаруашылық жүргізудің нарықтық жағдайларына сәйкес нақты аймаққа қолдануға болатын білім берудің объективті және жан-жақты, соның ішінде түрлі, арнайы қызметін анықтауына ықпал етеді.

Осы сияқты ықпалдың әсері қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық және ғылыми-техникалық өзгерістерге сәйкес келеді.

Бүгінгі таңға дейін Қазақстанда қамқоршылық кеңестері қызметінің мәні заң жүзінде жеткілікті ресімделмеген.

Қамқоршылық кеңестерінде бірыңғай нормативтік-құқықтық негіз болмауы салдарынан қамқоршылық кеңестеріне кіруге жұртшылық өкілдерін тартуға ықпал ете алмау – оның қызметінің тиімділігін төмендетуге себеп болып отыр.

Қолданыстағы нормативтік құжаттарда қамқоршылық кеңестерінің жалпы мәселелері және қызмет ету принциптері баяндалған. Қамқоршылық кеңестерінің ұйымдастыру-құқықтық формасы, функционалдық міндеттері, кеңесті ұйымдастыру тәртібі жөніндегі нақты ұсынымдардың болмауы, сол сияқты қамқоршылық кеңестерінің қызметінде кездесетін өзіндік мәселелердің болуы олардың жұмысын жандандыруға ықпал етпей отыр.

Ғылыми әдебиеттерде және нормативтік құқықтық актілерде «қамқоршылық кеңес» түсінігіне бірыңғай, жалпы жұрт таныған анықтама жоқ.

Жоғарыда баяндалған материалдар негізінде келесі қорытынды жасауға болады: қамқоршылық кеңестерін ұйымдастыру проблемасын шешу қамқоршылық кеңестерінің қызмет етуінің тиімділігін арттыратынын тарихи тәжірибе көрсетіп отыр. Революцияға дейінгі Қазақстандағы қамқоршылық кеңестері қызметінің тиімділігі көп жағдайда экономикалық және әлеуметтік уәждің болуымен келісілген. Қамқоршылар өздерінің қамқоршылық кеңестері

жұмысына қатысуы арқасында түрлі жеңілдіктер және балаларын оқу мекемелерінде оқыту мүмкіндігін алды.

Сонымен, жұмыстың теориялық-әдіснамалық негіздерін Л.С. Выготскийдің мәдени-тарихи теориясы – адам санасының онтогенезде әлеуметтік-тарихи келісілгендігі және ересектермен ынтымақтастықта әлеуметтік-мәдени тәжірибені тасымалдаушы ретінде интериоризация жолымен жоғары психикалық функцияларды қалыптастыру туралы ереже, тұлға дамуындағы тарихи-эволюциялық тәсілі (А.Г. Асмолов) және М.И. Лисинаның онтогенезде баланың қарым-қатынасын дамыту туралы: басқа адамның бейнесін және өзіндік «мен» құрастырудағы туыс ересектің рөлі туралы жұмыстар құрады.

3 Қамқоршылық кеңестері жұмыстарын ұйымдастырудың аумақтық ерекшеліктері

Елдегі әлеуметтік-экономикалық өзгерістер білім беруді басқарудың мемлекеттік-қоғамдық жүйесін қалыптастыру жағдайына түзетулер енгізеді.

Жалпы орта білім беру ұйымдарын басқаруға жұртшылықты қатыстыру міндетін шешу үшін Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында қамқоршылық кеңестерін құру болжанған [5].

Басқарудың мемлекеттік-қоғамдық механизмдерін дайындауға қойылатын талаптар мемлекет пен қоғамның заманауи отандық үрдістерімен баяндалды, ол балалар мен жастарға білім беру саласында көрсеткішті жақсарту үшін мемлекеттік, жеке және азаматтық тұлғалар арасында тығыз шығармашылық міндетін бірінші орынға қояды.

Осындай өзара әсерлесу нәтижесінде күтіледі:

- білім беру қызметінде қоғамдық қатысу институттарын дамыту;
- білім беру ұйымдары қызметінің ашықтығын арттыру;
- білім беру аясының инвестициялық тартымдылығын арттыру.

Ата-аналар қазіргі күні мектеппен өзара әрекеттесе отырып, «тұтынушы», «қайырымгер», «серіктес» рөлдерін атқаратынын тәжірибе көрсетіп отыр.

Тұтынушы – бұл білім беру ұйымының қызметін пайдаланатын адам.

Қайырымгер – бұл білім беру ұйымына ерікті түрде ақшалай, заттай және басқа да қайырымдылық көмек көрсетуші.

Ата-аналардың мектеппен қарым-қатынастағы басты рөлі – серіктестік.

Серіктес-ата-аналар мектеп стратегиясын құруға, оны іске асыруға және қол жеткізген нәтижелерге мониторинг жүргізуге қатысады.

Серіктестік – білім беруді басқарудың мемлекеттік-қоғамдық жүйесін қалыптастыру шартының бірі және білім беруді 2010-2020 жылдар аралығында дамытудың бір мақсаты болып табылады.

Аумақтардағы білім беру органдары деректерінің талдауы төмендегіні көрсетіп отыр: қамқоршылық кеңестері республиканың 3259 мектебінде құрылған және ол жалпы мектептердің санының 44,1% құрайды (2011-2012 оқу жылында – 2666 мектеп және 35,7% құрады).

Жеке облыстар бойынша қарастырсақ: Ақтөбе облысында 344, ШҚО - 632, БҚО - 310, Жамбыл - 135, Қарағанды - 539, Қызылорда - 231, Павлодар - 356, СҚО- 519 мектепте қамқоршылық кеңестері құрылған.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында сәйкес қамқоршылық кеңестері жалпыбілім беру ұйымдарын алқалы басқару формаларының бір түрі, оларға тағы бұлардан басқа педагогикалық, мұғалімдер, оқушылар кеңестері, ата-аналар комитеті, мектеп кеңесі кіреді (1 сурет).

Мектептің отбасымен, ата-аналар комитетімен, социуммен ынтымақтас-тығының жақсы көрсеткіші жалпы білім беретін мектептерде қамқоршылық кеңестерін құру болып табылады.

Қамқоршылық кеңестері қызмет ететін оқу орындарында келесі оң

өзгерістер байқалады:

1 сурет – Орта білім беру ұйымдарында алқалы басқару формасы

1. Жергілікті социумдарда қоғамдық-саяси және мәдени-көпшілік жұмыс жандана түсті.

2. Жергілікті тұрғындармен бірге балалардың ойын және спорттық алаңдары абаттандырылды, жалпы білім беретін мектептердің және қосымша білім беру ұйымдарының материалдық-техникалық базасын нығайту және дамыту үшін бюджеттен тыс қаражат тартылды.

3. Әлеуметтік қолдауды қажет ететін балалар үшін мектепте тегін тамақтану, саяхаттар, облыс орталығына және республикамыздың астанасы – Астана қаласына сапарлар ұйымдастырылды, қала сыртындағы балалар лагерьлеріне тегін және жеңілдікті жолдамалар бөлінді.

Қамқоршылық кеңестері өзін-өзі басқару органы ретінде жалпы білім беретін мектептерде қамқоршылық кеңестері қызметінің Үлгілік ережелеріне және оны сайлау тәртібіне сәйкес құрылған [6].

Білім беру органдары мен ұйымдары өз жұмысында 2009 жылдың қараша айында Алматы қаласында «Қамқоршылық кеңестері және Түлектер ассоциациясы білім беру жүйесінде қоғамдық-мемлекеттік басқарудың жаңа формасы ретінде» тақырыбында өткен республикалық дөңгелек стол материалдарын басшылыққа алады. Аталған шарада қамқоршылық кеңестерін және Түлектер ассоциациясын құру арқылы жұртшылықты білім беруді бірге басқаруға тарту қажеттілігімен байланысты мәселелер қаралды.

Республикалық дөңгелек стол қорытындысы бойынша ҚР БҒМ Орта білім департаментімен облыстық, Астана және Алматы қалалық білім басқармаларына жұмыста пайдалану үшін «Білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестерін құру және ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсыныстар», Алматы қаласы білім басқармасы «№ 79 гимназия» мемлекеттік мекемесінің қамқоршылық кеңесі туралы ереже», «Гимназия түлектері ассоциациясы» қоғамдық қоры туралы ереже» жобалары жолданды [7].

2010 жылы Алматыда республикалық дөңгелек стол ұсыныстарын жүзеге асыру мақсатында № 79 гимназияда, № 175 мектеп-гимназияда қамқоршылық кеңестері мен № 12 және 105 гимназияларда Түлектер ассоциацияларын құру бойынша пилоттық жобалар жұмысын бастады (Алматы қаласы білім басқармасы бастығының 05.01. 2010 ж. № 1 бұйрығы).

Пилоттық жоба қорытындысы бойынша ата-аналар арасында сауалнама жүргізілді. Сауалнамаға қатысқан ата-аналардың басым көпшілігі қамқоршылық кеңестерін құру туралы ұсынысты қолдады. «Мектепте

қамқоршылық кеңесі не үшін қажет?» сауалына жауап беруде ата-аналар келесі критерилерді анықтады: 1) Білім беру сапасын бақылау. 2) Материалдық мәселелерді шешуде және қаржы қаражатын бөлуде көмек көрсету. 3) Мектептің материалдық жағдайын және абаттандыруын жақсарту. 4) Мектепті басқаруға қатысу. Сондай-ақ ата-аналар комитетінің қызметі аясындағы мәселелер аталды. Қамқоршылық кеңесі құрылған күнде де ата-аналар комитеті өз қызметін тоқтатпайды.

Республиканың көптеген мектептерінде құрылған қамқоршылық кеңестері қызметін зерттеу және талдау мақсатты бағдардың екі тобын көрсетуге мүмкіндік берді:

Мақсатты бағдардың бірінші тобы нақты білім беру ұйымының білім беру бағдарламасын дамытуды қолдауға байланысты;

Екінші топ білім беру ұйымында жеке мәселелерді шешуге байланысты (сапарларға шығу, костюмдер сатып алу және т.б.), мектепке материалдық көмек көрсету және т.б.) іс-шаралар өткізу.

Қамқоршылық кеңесі көбінесе білім беру ұйымы қызметінің тиімділігін арттырумен байланысты мәселелерді шешуге бағдарланады. Мысалы, білім беру мекемесіне бюджеттен тыс қаражатты тарту, білім беру ұйымының төлем қабілеттілігін көтеру, түрлі іс-шаралар өткізу және т.б. ең көп тараған мақсатты бағдарлар болып табылады.

Жоғарыда айтылғандар негізінде осы кеңестер қызметінің іс жүзіндегі басты екі тобын көрсетуге болады:

Қызметтердің бірінші тобы бюджеттен тыс қаржыны тартумен және олардың игерілуіне бақылау жүргізумен байланысты;

Қызметтердің екінші тобы қоғамның білім берудегі әлеуметтік тапсырысына және білім беру жүйесінің мазмұндық аспектісіне байланысты бағдарланған.

Жалпы білім беретін мектептерде қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыруға жүргізілген мониторинг көрсеткендей, мектептердегі қамқоршылық кеңестері қызметінің басты тақырыбы: дарынды және аз қамсыздандырылған балаларды қолдау, түрлі үйірмелер мен секциялар ашу, балалар мен жасөспірімдер үшін акциялар ұйымдастыру және өткізу, сол сияқты мектепте инновацияға қолдау көрсету болып табылады.

Қамқоршылық білім беру бағдарламаларын, мектеп бюджетін, яғни осы келісілген бағдарламаның бағасын ұйғаруда және т.б. белсенділік танытады.

Бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланған педагог қызметкерлердің, ата-аналардың және жұртшылықтың жарияланымдары мен сөйлеген сөздерінің талдауы қамқоршылық кеңесі құрамына қаланың (ауданның) құрметті азаматтары, демеушілер, ата-аналар жұртшылығының өкілдері, басшылар, қоғамды оның пікірі қызықтыратын адамдар енуі тиіс екенін көрсетіп отыр. Бұлар – танымал ата-аналар, іскерлер, мәдениет қайраткерлері, сондай-ақ өздерінің өмірлік ұстанымдарымен қызықтыра алатын, балалар еліктеп жүрген «жұлдыздар» болуы мүмкін.

Қамқоршылық кеңестері мектеп пен қоғам арасындағы буын болуы тиіс,

себебі мектеп – қызмет көрсетуші, ал қоғам (ата-аналар, жұмыс берушілер, бизнес, БАҚ және т.б.) – оны тұтынушылар. Мектепте қамқоршылық кеңесінің болуы мектепке артықшылықтар беретіні түсінікті. Ол тек бюджеттен тыс қаржыны іздестіріп қана қоймай, оның мүдделерін түрлі деңгейлерде алға бастыратын адамдарды тартады. Ашықтық және айқындық мақсатында мектеп бюджеттік және бюджеттен тыс қаржыны игеруі бойынша ата-аналар, мектеп педагогтері алдында жыл сайын есеп беріп отыруы қажет.

Қамқоршылық кеңестері міндеттерінің бірі – мектепке демеушілік және қайырымдылық көмек түрінде бюджеттен тыс қаржы тарту болып табылады.

Мысалы, Солтүстік Қазақстан облысында ауыл шаруашылық өнімдерін өндірушілердің демеушілік және қайырымдылық көмектерінің арқасында мектепалды, бастауыш сынып оқушыларының барлығын және тұрмысы төмен отбасы балаларын қамтыған «Мектеп сүті» және «Мектеп балы» жобалары табысты жүзеге асырылуда. Сол сияқты, Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған «20 қайырымды іс» патриоттық акция аясында жетім балалар мен ата-аналарының қамқорлығынсыз қалған балаларға арналған облыстық мектеп-интернатқа 39 ұйым мен мекеме 800 мың теңге көлемінде қайырымдылық көмек көрсетті [8].

Алматы облысында балалардың иммундық жүйесін күшейту, ағзаларын дәрумендермен толықтыру және жасөспірімдерді қоршаған ортаның зиянды әрекеттерінен қорғау мақсатында «Мектеп балы» жобасы енгізілді. Қазақстан Республикасы тамақтану академиясының қолдауымен Ақсу, Сарқан, Кербұлақ, Балқаш, Алакөл және Райымбек аудандары мектептерінде бірінші сыныптан бастап төртінші сынып аралығында оқитын әрбір балаға тегін бал беріле бастады. Бағдарлама 246 мектептің 51 мың оқушысын қамтыды. Төменгі сынып оқушылары үшін күн сайын берілетін балдың нормасы 10 граммды құрады. Бұл жоба облыстың басқа аудандарында да жалғасын табады.

Солтүстік Қазақстан облысы Мамлют ауданы Менкесер ауылында қамқоршылық кеңесін «Мамбетов және К» серіктестігінің бас директоры басқарады. Мысалы, өткен оқу жылында мектепке жалпы құны 12 млн. теңгеге күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілді. Жыл сайын бірінші сынып оқушылары мектеп жабдықтарымен қамтамасыз етіледі. Шаруашылық есебінен мектептің бастауыш буын оқушыларына тегін тамақ ұйымдастырылған.

«Мамбетов және К» шаруашылығы ауылда спортты дамытуға, оқушыларда салауатты өмір салтын тәрбиелеуге зор үлес қосып келеді. Осының дәлелі: «Мамбетов және К» жүлдесі үшін волейбол, баскетбол, стол теннисінен және грек-рим күресінен турнир өтті, спорттық инвентарьлар сатып алынды.

Демеушілік қолдау көрсетудің арқасында оқушылардың түрлі спорттық жарыстарға сапары ұйымдастырылған. Стол теннисі үйірмесі құрылды, тренажер залы жабдықталды.

Кәсіптік бағдар беру жұмысын ұйымдастыруда қамқоршылық кеңесінің күш салуы арқасында Менкесер ауылының көптеген түлектері ауыл шаруашылығымен байланысты мамандықты таңдайды. Қазіргі күні

шаруашылықта мектеп түлектері құрылыс шебері, механик, агроном, электрик болып қызмет етуде.

Алматы облысы Жамбыл ауданы Абай атындағы мектептің қамқоршылық кеңесі құрылған 5 жыл арасында заманауи талапқа сәйкес «Өзін-өзі тану», «Құқық» кабинеттерін жабдықтады. Спорттық жабдықтар мен музыкалық аппаратура сатып алынды, аз қамсыздандырылған және көп балалы отбасы балаларына материалдық көмек көрсетілді және т.б.

Қамқоршылық кеңесінің қолдауымен оқушылардың «Медеу» мұз айдынына, Іле-Алатау ұлттық саябағына және т.б. саяхаттары ұйымдастырылды, мұғалімдерге жергілікті мекен-жай бойынша рейдтер жүргізуіне және балалардың сабақтан бос уақытын қызықты өткізуіне көмектеседі. Материалдық қолдау көрсету мақсатында көп балалы және тұрмысы төмен отбасылардың үйіне барады.

Алматыдағы № 79 гимназия қамқоршылық кеңесін құру тәжірибесі қызықты. Қамқоршылық кеңесі педагогикалық кеңес жұмыстарына, ішкі тәртіп ережелерін дайындауда, кадрлық әлеуетті, оның ішінде гимназия әкімшілігін құруда, шығармашылық, зияткерлік байқаулар, сайыстар ұйымдастыруда, даму бағдарламаларын бекітуде, оқыту сапасына бақылау жүргізуде, бюджеттік және бюджеттен тыс қаржыны мақсатты игеруде қатысуға құқылы.

Гимназияда қамқоршылық кеңесі қызметін ұйымдастыру және жүргізу бойынша жұмыс тобы құрылған. Қамқоршылық кеңесі туралы ереже дайындалған. Қамқоршылық кеңесі туралы ереже заңгерлермен келісілген, қолданыстағы заңнама нормаларына сәйкес құрастырылған. Кеңес құрамына ата-аналар, мұғалімдер, БАҚ, «Ұстаз» қалалық кәсіподақ өкілдері, мәслихат депутаты, барлығы 19 адам кірді.

Мектепте қамқоршылық кеңесі қажеттігін анықтау мақсатында 1-11 сынып оқушыларының ата-аналары арасында сауалнама жүргізілді. Ата-аналардың 100% қамқоршылық кеңесін құруға келісім берді.

Ата-аналар тарапынан айтылған тілектер:

- кабинеттерді жаңа оргтехникамен және құралдармен жабдықтау;
- мектеп жанындағы телімді қосымша көгалдандыру;
- бастауыш мектеп кабинеттері терезесінің сыртына гүлзарлар жасау және көшеттер отырғызу;
- жазғы бейіндік практиканы ұйымдастыруға жаңа көзқараспен қарау (жазғы математикалық мектеп, тілдік мектеп, олимпияда резервтерінің жазғы мектебін ұйымдастыру);
- ата-аналар көшіру және бітіру емтихандарына қатысуға тілек білдірді;
- мектептің 30 жылдығын тойлау қарсаңында ата-аналар жұртшылығын мерейтой дайындығына және тойлауға тарту (мектеп туралы «Мектеп менің өмірімде» альманахын шығаруға қатысу, БАҚ-да мектеп өмірі туралы репортаж дайындау) және т.б.

Ұсыныстар мен пікірлер ескеріле отырып, гимназияның және қамқоршылық кеңесінің жаңа оқу жылына арналған жұмыс жоспары түзетілді.

Қамқоршылық кеңесі 4 комиссиядан тұрады, олардың әрқайсысы жеке

бағдарламаны жүзеге асырады:

- Денсаулық, жайлылық, қауіпсіздік (медициналық қызмет көрсету, ыстық тамақ, күзет, мектеп полицейімен өзара әрекеттесу, жөндеу жұмысы).

- Педагогтерді, қызметкерлерді, оқушыларды әлеуметтік қорғау (бюджеттен тыс қаржының игерілуін бақылау, қосымша ақыларды бөлу, мұғалімдер мен оқушыларға сыйлық беру).

- Оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру. Білім беру сапасы (жылдық жоспарды бекіту, даму бағдарламасы, білім беру сапасын арттыру бойынша ұсыныстардың есебі, дарынды балалармен, олимпияда резервтерімен жұмыс, жоба жұмысы, «Зерттеуші-оқушы», «Жыл оқушысы» байқауын ұйымдастыру және өткізу).

- Әлеуметтік серіктестік (ЖОО-мен байланыс, демеушілермен, Сынып ата-аналар комитетімен және гимназия кеңесімен өзара әрекеттесу).

Кеңес отырысы әр тоқсанда бір рет өтеді және ашық сипатқа ие. Қамқоршылық кеңесі өз қызметі туралы жылына 2 рет ата-аналар және педагогикалық жұртшылық алдында есеп береді.

Қостанай қаласындағы физикалық-математикалық лицей директоры ата-аналар жиналысында «Өткенді «қайталама», алға бір қадам жаса» деген ұсыныспен сөз сөйледі. 2001 жылы ата-аналардың қатысуымен «Мейірім» қоғамдық қоры құрылды, мұнда қамқоршылық кеңесі басқарудың алқалы органы болып саналады. Бірқатар жылдар бойы қамқоршылық кеңесі демеуші және барлық іс-шаралардың белсенді қатысушысы бола отыра, мектеппен белсенді түрде ынтымақтастықта қызмет етуде. Олардың құзырына балалардың тамақтандыруын ұйымдастыру, мектепке материалдық-техникалық демеу, педагогикалық процесті ұйымдастыруға көмек көрсету кіреді. Кеңестің құрамында 30 адам бар. Мектеп директоры – кеңестің қатардағы мүшесі. Әрбір сынып қамқоршылық кеңесіне өз мүшесін сайлайды. Мұнан бөлек, кеңес құрамында қаланың беделді азаматтары және демеушілер болады. Бұл кеңес Жарғысымен ескерілген.

Жұмыс барысында қор осы кезге дейін өзі айналысып келген материалдық техникалық қамтамасыз ету мәселесін шешу қызметінен оқу процесіне қатысу қызметіне қайта бағдарланды. Мысалы, қамқоршылық кеңесінің ұйытқы болуымен 25 мамыр – соңғы қоңырау күні бүкіл мектеп ұжымы табиғатқа серуенге шығады, балалар үшін спорттық мереке ұйымдастырылады, сыйлықтар тапсырылады.

Қор айына бір рет қаржылық есеп жасайды және ол туралы әрбір сыныпты хабардар етеді. Ата-аналар қорға сенім артады, ал бюджеттік қаржыға Кеңестің еш қатысы жоқ. Сайтта мектеп бюджеті және мемлекеттік сатып алу туралы толық ақпарат орналастырылады.

Заңнама тұрғысынан қамқоршылық кеңестерінің қызметін қамтамасыз ету тақырыбына келесі пайымдаулар бар – оқу орнының қамқоршылық кеңесі айналысатын қызмет түріне қарай:

1. Қамқоршылық кеңесі бір мезгілде мектепті және оның қасында құрылған қоғамдық қорды басқарудың алқалы органы;

2. Заңды тұлға мәртебесінсіз оқу орны – мектепті басқарудың алқалы органы *мәртебесіне ие бола алады.*

Оқу орнын басқарудың алқалы органы ретінде қамқоршылық кеңесінің қызметі Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен жеткілікті реттелмеген.

Егер қамқоршылық кеңесі заңды тұлға мәртебесінсіз қоғамдық ынталы топ ретінде әрекет жасаған жағдайда оның қызметі қамқоршылық кеңесінің Ережесіне сәйкес құрылуы тиіс; ұйымның банкте шоты, мөрі болмайды; құжаттама және есеп-қисап жүргізетін ақылы штаты жоқ.

Басқарудың алқалы органы ретінде қамқоршылық кеңесіне бюджеттен тыс қаражатты басқару және олардың игерілуіне бақылау жасау заңнамалық өкілеттігі берілмеген; қамқоршылық кеңесі қызметінің үлгілік ережелерінде тексеру комиссиясы сияқты Кеңеспен құрылатын және арнайы шоттағы қаржының игерілуі туралы оның алдында есеп беріп отыруға тиісті орган жоқ.

Қамқоршылық кеңестерінің қазақстандық білім беру ортасы үшін әлеуметтік институт ретіндегі мәртебесін, қызметін және мүмкіндіктерін түсінуді зерделеу мақсатында Сорос-Қазақстан қоры Алматы, Қостанай, Көкшетау қалалары, Ақмола облысы Аршалы ауданы мектеп әкімшілігінің, ата-аналар комитетінің өкілдері мен ата-аналар комитетінде тұрмайтын ата-аналар арасында жүргізген әлеуметтік зерттеу қорытындысы келесіні көрсетті: адамдарда қамқоршылық кеңесі, ата-аналар комитеті және ата-аналардың қоғамдық ұйымы арасындағы айырмашылық туралы нақты түсінік жоқ.

Сауалнама қорытындысы респонденттер арасында «оқу орнының қамқоршылық кеңесі» сөзін әркім әртүрлі түсінетінін көрсетті. Оны әркім өзінше түсіндіреді, нәтижесінде сондай қамқоршылық кеңесіне қатынас пайда болатыны анықталды [9].

Бірақатар пайымдауларды келтірейік.

Бұрынғы мектеп директоры, қазіргі кезде бизнесте жүрген азаматтың пікірінше, қамқоршылық кеңестері мектептің социумдағы мүддесін қорғауы, ықпал жасауы, консультативтік қызмет атқаруы тиіс. Олар білім беру қызметіне тапсырыс беруші ретінде қатысуы қажет. Олардың қызметі әлеуметтік мәселелерді шешуге бағытталуы тиіс.

Ата-аналардың қызығушылығын қанағаттандыру үшін сайтқа келіп түскен бюджеттен тыс қаржының жұмсалуды туралы ақпаратты орналастыру керек. Өзіне қажет ақпарат алған ата-аналардың бірі көмек қолын созса, бірі сырт қалады. Міне, осыларды қамқоршылық кеңесіне қосу керек.

Қамқоршылық кеңестері – бұл мектепті ұжым болып басқару органдары. Олар шешім қабылдау процесіне шын мәнінде ықпал ете алуы үшін басқару моделі қабылдануы тиіс, онда әкімшілік вертикаль – ҚР БҒМ, ОблББ, аудандық ББ, мектеп директоры Қамқоршылық кеңестерін қосар еді.

Қамқоршылық кеңесі – мектептің даму стратегиясын анықтайтын, бюджетті талқылайтын орган. Директор – оның шешімін атқарушы.

Сол кезде қамқоршылық кеңесі мектеп пен қоғам арасындағы байланыстырушы буын болып саналады.

4 Білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсыныстар

Әдістемелік ұсыныстар білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастырудың мақсатын, міндетін анықтайды.

Қамқоршылық кеңестерінің орта мектептер үшін ұсынылатын моделі

Қамқоршылық кеңесі орта білім беру ұйымында дербес заңды тұлға ретінде өз қызметінде басшылыққа алатын құжаттар:

1. ҚР Конституциясы (5, 23 баптар);
2. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2007 жыл 27 шілде № 319-III (24.10.2011ж. өзгертулер және толықтырулармен) (44 бап, 9т.);
3. ҚР Азаматтық кодексі (жалпы және ерекше бөлімдер) (өзгертулер және толықтырулармен);
4. «Коммерциялық емес ұйымдар туралы» Заң 16 қаңтар 2001 ж. № 142 өзгертулер және толықтырулармен);
5. Мектеп жарғысы.

Қамқоршылық кеңестерінің мақсаттары мен міндеттері.

Қамқоршылық кеңесі мектептік өзін өзі басқарудың өзге формаларынан айырмашылығы жалпы білім беретін ұйымның ресурстарымен, басқару стратегиясы жөніндегі шынайы өкілеттіктермен қамтамасыз етілуі тиіс.

Қамқоршылық кеңесі жалпы білім беретін ұйымды мемлекеттік-қоғамдық басқарудың әрекетті органы, мектеп деңгейінде жалпы білім беру жүйесіндегі қоғамның мақсаты мен мүддесін келістіретін сындарлы серіктестік механизмі болуы тиіс.

Қамқоршылық кеңесінің негізгі **мақсаты:** мектеп жарғысына сәйкес мектептің миссиясын, міндеттері мен стратегиясын анықтау және алға жылжыту.

Негізгі міндеттері:

1. Мектептің қаржы-экономикалық қызметінің тиімділігін арттыру, қызметкерлерінің еңбегін ынталандыру;
2. Мектепте білім беру процесі мен ұйымдастыру формаларына тиімді жағдайлар жасауға ықпал ету;
3. Мектепте оқуға, тәрбиелеуге және еңбек ету үшін жайлы жағдайды туғызу және нығайту;
4. Оқушылар үшін олардың денсаулығына жайлы спорттық сауықтыру, медициналық жағдайлар жасау және нығайту;
5. Қамқоршылық кеңесі жұмыс бағдарламасына сәйкес мектептің бюджеттен тыс қаржылай қаражатты мақсатты және тиімді жұмсау.

Қамқоршылық кеңесінің құзыреттіліктері

Қамқоршылық кеңесі жалпы білім беретін ұйымның жарғысымен қарастырылған өкілеттіктері бар және келесі қызметтерді атқарады:

1. Мектеп жарғысын өзгертуге және (немесе) толықтыруға қатысады.
2. Мектеп директорын тағайындауға қатысады.
3. Төмендегі жағдайларда аудиторлық қызметтер атқарады:

- мектеп директорының жұмысын жиі-жиі аудиторлық бағалау;
- мектеп стратегиясы мен мақсаты шегінде басқару;
- мектеп әкімшілігінің тиімді жұмысын қамтамасыз ету.

4. Білім алушылардың пәнді таңдау және сабақ кестесін анықтау жөніндегі шешімдерге қатысады.

5. Педагогикалық және мектептің басқа қызметкерлеріне мектеп басшысының ұсынысы бойынша ынталандыру төлемақысын (сыйлықақы) бөлу тәртібін орнатады және ұсынымдар енгізеді.

6. Мектеп басшысының ұсынысы бойынша үйлестіреді:

- мектеп жарғысында көрсетілген, және басқа да бюджеттен тыс табыс әкелетін қызметтен түсетін бюджеттік көздерді қаржыландыру өтініші мен қаржыны жұмсау сметасын;

- оқу жоспарының «мектептік компонентін» өзгертуді;

- білім беру процесінің жаңа әдістемелерін және білім беру технологияларын; мектептің ішкі тәртібіне өзгерістер мен толықтырулар енгізуді.

7. Мектеп басшысының және педагогикалық кеңес шешімін келесі жағдайларда үйлестіреді:

- білім беру процесін материалдық-техникалық қамтамасыз ету және жарақтандыру, мектеп жайларын жабдықтау;

- білім беру процесінде пайдалануға рұқсат етілген (жіберілген) оқулықтарды бекітілген тізбеден таңдау;

- білім алушылардың тамақтануы, медициналық көмек алуын ұйымдастыруда қажет жағдай жасау.

8. Ақша жинау бойынша акциялар және іс-шаралар өткізеді.

9. Білім беру процесінде қатысушыларды әрдайым өз қызметі және қабылданатын шешімдер туралы хабардар етеді (баяндамалар мен отырыс хаттамаларын жариялайды).

10. Мектепті дамыту бағдарламасын және оқу қаржылық жыл қорытындысы бойынша мектеп басшысының жыл сайынғы есебін бекітуге қатысады, мектептің жыл соңындағы көпшілік алдындағы баяндамасын бекітеді.

11. Мектеп жарғысымен қамқоршылық кеңесінің құзыретіне берілген басқа мәселелерді қарайды.

12. Мектеп жарғысымен қамқоршылық кеңесінің құзыретіне берілмеген басқа мәселелер бойынша шешім қабылдауда қамқоршылық кеңесінің шешімі ұсыныс сипатында болады.

Қамқоршылық кеңесінің құрамы

Қамқоршылық кеңесі – бұл сайлау, тағайындау және толықтыру тәртібі арқылы құрылатын алқалы өкілді орган.

Сайлау тәртібі үшін белсенді ата-аналар, немесе қазіргі ата-аналар комитеті арасынан сайлау комитеті құрылады.

Электорат: құрылтайшы, ата-аналар, түлектер, педагогикалық ұжым және жоғары сынып оқушылары болып табылады.

Бұл топ Кеңестің басқа мүшелерін – жергілікті жұртшылық арасынан іскер топ және басқа да маңызды құрылымдардың өкілдерін тартады.

Қамқоршылық кеңес сайланатын мүшелерден тұрады: жалпы білім берудің барлық сатысында оқитындардың ата-аналары (заңды өкілдері); мектеп қызметкерлері; жалпы білім берудің үшінші сатысында (жоғары сыныпта) оқитындар (қамқоршылық кеңесіне екінші сатыдағы оқушылардың кіруі мектеп жарғысымен ескерілуі мүмкін).

ҚК құрамына сол сияқты кіреді: мектеп басшысы, білім беруді басқарудың сәйкес органының бұйрығымен тағайындалған құрылтайшының өкілі.

Қамқоршылық кеңес шешімімен сондай-ақ оның құрамына өзінің кәсіби және (немесе) қоғамдық қызметі, білімі, тәжірибесі және мүмкіншілігімен осы мектептің қызметіне және дамуына жақсы ықпал етуі ықтимал азаматтар да шақырылуы және кіргізілуі мүмкін (ҚК толықтырылған мүшелері).

Қамқоршылық кеңестің жалпы саны мектеп жарғысымен анықталады. Ата-аналар қатарынан сайланғандар саны мүшелердің жалпы санының $\frac{1}{4}$ -інен кем және $\frac{1}{2}$ -нан артық болмау керек, ал мектеп қызметкерлерінің саны мүшелердің жалпы санының $\frac{1}{4}$ -інен артық болмауы тиіс. ҚК басқа орындарды мектеп басшысы, құрылтайшының өкілі, білім алушылардың өкілдері, толықтырылған мүшелер алады.

Сонымен, егер қандай да бір мектепте «Қамқоршылық кеңесі» атымен «өзін өзі басқару формасы» құрылған жағдайда, бұл мектеп мектеп жарғысында қамқоршылық кеңеске тән маңызды және қажет белгілер мен қасиеттерді көрсетуі қажет.

Қамқоршылық кеңестері дербес заңды тұлға ретінде қоғамдық ұйым (қоры бар) түрінде ресімделеді.

Заңды тұлға мәртебесіндегі қамқоршылық кеңестерінде:

- Жарғысы;
- заңды мекен-жайы (адрес);
- барлық қорлар мен инспекцияларда тіркеуде;
- өз шоты мен мөрі **болады**.

Мұнан басқа, олар өздігімен іс жүргізеді, өз штаты; еңбекақы төлеу қоры, жарғылық қызметті іске асыруға (мектепке көмек) шығындар сметасы бар.

Осы сияқты кеңес мектептегі өзінің жарғылық қызметін қор мен мектеп арасындағы келісім шартқа сәйкес іске асырады.

Мұндай қамқоршылық кеңес қызметінің негізгі принципі мынада: ата-аналар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес әрекет ететін дербес қоғамдық ұйым құрады; ата-аналар білім беру процесін жетілдіру ісіне белсенді атсалуды болады.

Жарғы және құрылтайшылар бекіткен құрылтайшылық шарт қордың құрылтай құжаты болып саналады. Қоғамдық қор ретінде қамқоршылық кеңес қызметі төмендегілер негізінде құрылатын ақшалай қаржы мен мүліктер негізінде жүзеге асырылады:

- заңды тұлғалар – қоғамдық бірлестіктер мен жеке тұлғалардан бір жолғы және (немесе тұрақты) түсімдер;

- құрылтайшылардан (қатысушылар, мүшелер) түсетін түсімдер;
- ерікті заттай жарналар мен жәрдемдер; заңға қайшы келмейтін басқа түсімдер.

Заңды тұлға мәртебесіндегі қамқоршылық кеңестері жарғысы мен оның шаруашылық қызметін тексеруді бақылау мақсатында әдетте, бақылау-тексеру комиссиясы құрылады, ол тексеру комиссиясымен толықтырылады. Оның міндетіне кіреді:

- атқарушы органның қаржылық және шаруашылық қызметін бақылау, материалдық байлықтың ақшалай қаржысы жұмсалуды тексеру;
- істің орындалу мерзімі мен жүру дұрыстығын тексеру, ұсыныстар және өтініштер бойынша атқарушы органдағы жұмыс;
- кіріс және шығыс сметасының орындалуы туралы есеп дайындауға бақылау.

Дербес заңды тұлға мәртебесіндегі қамқоршылық кеңесінің қызметі құрылтайшылармен анықталады және оның құрылтай құжатына жазылады.

Қамқоршылық кеңестерінің қызметі:

- оқушыларға, педагогикалық және қызмет көрсететін құрамға жан-жақты, сонымен қатар, жағымды көмек көрсету;
- құқық қорғау қызметі (мектеп оқушыларының, жетім балалар мен ата-ана қамқорлығынсыз қалған балалардың және т.б. әлеуметтік-экономикалық, еңбек, жеке құқықтары мен бостандығы);
- Қазақстан Республикасы заңнамасымен болжанған ретте және көлемде мемлекеттік билік және өзін өзі басқару органдары шешім жасауда қатысу;
- білім беруді дамыту проблемасы жөнінде және отбасылық құқық шеңберінде конференция, кеңес, жиындар мен семинарлар өткізу;
- балалардың бос уақытын ұйымдастыру;
- бұқаралық ақпарат құралдарымен жұмыс.

Қамқоршылық кеңесінің заңды тұлға мәртебесінде қызметіне мысал ретінде 2006 жылы құрылған «Солтүстік Қазақстан облысы Бишкуль орта мектебі-гимназиясы ММ Қамқоршылық кеңесі» қоғамдық қорының жұмыс тәжірибесін ұсынамыз.

Қор қызмет еткен жылдар аралығында мұғалімдер мен ата-аналардың ұйымшыл ұжымы ынтымақтастық аясын кеңейтуге тілек білдірді және бес жобадан тұратын қамқоршылық кеңесі қызметінің бағдарламасын дайындады:

1 жоба. «Өзара әрекеттесу»

«Бала арманын қанаттандырғандар» стөндін жасау. БАҚ-мен қамқоршылық кеңесі қызметін насихаттау бойынша жұмыс атқару. Қамқоршылық кеңесі мен меценаттық қозғалыстардың белсенді қатысушыларын ынталандыру.

Жауапты – атқарушы дирекция

2 жоба. «Білім беруді 2011-2020 жж. дамыту бағдарламасы»

қамқоршылық кеңестері, басқа да мемлекеттік емес ұйымдар қызметінің мәселесі бойынша ауданда, облыста өткізілетін **семинарларға**, форумдарға қатысу. «Дарынды балалар» бағдарламасын іске асыру. Өмірдің қиын

жағдайында қалған балаларға көмек көрсету. Педагогикалық қызмет ардагерлері үшін «Ардақты ұстаз», ауыл, аудан, облыс, республика қоғамдық өміріне белсенді қатысушы мұғалімдер үшін «Қоғамшыл мұғалім» байқауларын өткізу.

Жауапты – атқарушы дирекция, Кеңестің төралқа мүшелері

3 жоба. «Азаматтық тәрбие»

Меценаттарды кәсіби мерекесімен құттықтау. «Оқушылар өзін-өзі басқаруының белсенді жобалары», «Мектептік өзін-өзі басқарудың жасампаз жобалары» байқауларын өткізу. Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған іс-шаралар.

Жауапты – төралқа мүшелері, атқарушы дирекция

4 жоба. «Бизнес-сектордың білім беру жобалары»

Мектептің материалдық-техникалық базасын нығайту.

Оқушылардың жазғы практикасын ұйымдастыруға көмектесу.

Жоғары сынып оқушылары арасында кәсіби бағдар жұмысын жүргізуге көмектесу.

Жауапты – төралқа мүшелері, атқарушы дирекция

5 жоба. «Ынтымақтастық»

Мемлекеттік ұйымдармен шығармаластық (ауылдық, аудандық әкімдіктер; туризм және спорт комитеті, тілдерді дамыту бөлімі, Мәдениет үйі, спорт мектебі және т.б.).

Жауапты – атқарушы дирекция

Жұмыс бағдарламасында қамқоршылық кеңесі қызметінің негізгі екі тобы айқын көрінеді:

- Қызметтің бірінші тобы бюджеттен тыс қаржыны тартумен және оның игерілуіне бақылау жасаумен байланысты (экономикалық сипаттағы қызметтер).

- Қызметтің екінші тобы қоғам атынан білім беруге әлеуметтік тапсырысты ресімдеумен байланысты болады және білім беру жүйесінің мазмұндық аспектісіне бағдарланады (мазмұнды сипаттағы қызметтер).

Қызметтің бірінші тобы ең қалыптасқан түрі, ол туралы жоғарыда айтылды.

Екінші топ – қосымша білім беру жүйесі қамқоршылық кеңестерінің маңызды тақырыбы болып табылады. Кеңес қосымша білім беру жүйесін демеуге бағытталған қызметтер атқарады: дарынды және аз қамсыздандырылған отбасы балаларын қолдау; түрлі үйірмелер мен секциялар ашу (шайбалы хоккей, коньки спорты), балалар мен жасөспірімдер үшін акциялар ұйымдастыру және өткізу («Арман көкжиегі», «Балаларды қорғау күні»).

Қамқоршылық кеңесінің маңызды қызметтері: инновацияға қолдау көрсету, жаңа басшы кадрларды қалыптастыру үшін жағдай тудыру (семинарлар өткізу, шығармашылық іссапарлар шығындарын төлеу).

Бағдарлама негізінде жыл сайын «Бишкуль орта мектебі-гимназиясы ММ қамқоршылық кеңесі» қоғамдық қорының негізгі ұйымдастыру іс-

шараларының күнтізбелік жоспары дайындалды.

Сонымен, қамқоршылық кеңесі мектептің серіктесі ретінде оқытудың көпқырлы процесінде көрінеді және мектепті басқару процесіне қатысады.

Қорытынды

Қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру, құрылтайшылар алдына қойған мақсаттары мен міндеттері туралы материалдарды зерделеу және талдау төмендегідей қорытынды жасауға мүмкіндік береді: заманауи қазақстандық қоғамда қызметі білім беру мекемелерін дамытуға бағытталған осы сияқты коммерциялық емес ұйымдарды құру өте қажет.

Ешқандай мемлекет мектепті өздігімен ұстап тұруға қабілетті емес. Құрылтайшылар тек білім беруде ғана емес, сондай-ақ білім беру арқылы Қазақстандағы тұңғыш гуманитарлық қоғамдық ассоциация, тұңғыш азаматтық құқылы құрылым ретінде беделді күш бола алады.

Қамқоршылық кеңесі қызметінің негізінде байыпты заңды база болуы тиіс, білім беру ұйымдары мен қазыналық органдар олармен санасулары қажет. Ол үшін нормативтік құжаттарға өзгерістер енгізу қажет. Қамқоршылық кеңестері қызметінің заңдылық шегі ортақ болады, бірақ жұмыс әдістері мектеп қызмет етіп отырған жағдайға және оның ортасына байланысты болады.

Біраз нәрсе адамдық факторға, қамқоршылық кеңестеріне қандай адамдар келетініне, қоғамдық бастама негізінде жүзеге асырылатын жұмысқа да байланысты болады. Бұл әрине, мәдениет мәселесі. Көптеген елдерде қоғамдық жұмыс – беделдің бір бөлігі. Біздің қоғамда да осы қызметке тиісті қарым-қатынас орнату қажет. Қамқоршылық кеңестері мүшелерін моральдық марапаттау механизмін ойластыру керек. Қамқоршылық кеңесі мүшесі болу – бұл көрсетілген құрмет екенін білдіруі тиіс. Сонымен қатар, адамдық факторлардың теріс ықпалын болдырмау үшін тыю мен қарама-қарсылықтар жүйесін әзірлеу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Дереккөз: <http://adilet.zan.kz>

2 Білім беру ұйымының қамқоршылық кеңесі қызметі және оны сайлау тәртібі туралы үлгі ережелер 22 қазан 2007 жыл № 501 Дереккөз: <http://adilet.zan.kz>

3 Палина И.А. и др. Попечительские советы – как эффективная форма управления // Актуальные проблемы управления - 2003: Материалы международной научно - практической конференции. Вып.5 / ГУУ. М., 2003. - С. 253-255.

4 Федорова И.А. Попечительский совет - как форма управления в системе социальной защиты // Актуальные проблемы современной науки. № 1 / Издательство «Компания Спутник+». - М., 2004. - С. 121 -123.

5 Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. 27 шілде 2007 жыл № 319-III (24.10.2011ж. өзгертулер және толықтырулармен) Дереккөз: <http://adilet.zan.kz>

6 Материалы круглого стола на тему: «Попечительский совет и Ассоциация выпускников как новые формы общественно-государственного управления в системе образования» // Алматы. – 2009. – 16 ноября INTERNET://Dep@edualmaty.kz

7 Материалы республиканского семинара-совещания «Актуальные вопросы деятельности попечительских советов общеобразовательных школ республики». г. Петропавловск. – 2012. – 24 февраля. // www.edu-sko.kz

8 Попечительский совет НПО «Школа самоопределения». INTERNET: news.1september/fep/ps/sprav.html

9 «Попечительские советы к новой модели управления школой» отчетные материалы ОЮЛ «Ассоциация школьных общественных организаций». -Алматы.- 2011. – 20-22 с. www.gouo.ru/inform/practice

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 Қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастырудың қазақстандық және шетелдік тәжірибесін зерттеу	5
2 Білім беру ұйымдары қамқоршылық кеңестері қызметінің тиімділігін теориялық-әдіснамалық негіздеу	15
3 Қамқоршылық кеңестері жұмыстарын ұйымдастырудың аумақтық ерекшеліктері.....	18
4 Білім беру ұйымдарында қамқоршылық кеңестері қызметін ұйымдастыру жөніндегі әдістемелік ұсыныстар	25
Қорытынды.....	31
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	32

Введение

Предпринимаемые попытки возрождения попечительства на современном этапе образования отражают осознаваемую обществом и государством потребность в создании механизмов поддержки школы. Сферой деятельности попечительских советов является выработка стратегии развития образовательного учреждения, осуществляемая совместно с администрацией школы, контроль над реализацией программ образования.

Выстраивание школой системы социального партнерства - это создание внутри и вокруг школы новой социальной реальности, обучающей и воспитывающей всех участников образовательного процесса. Методология выстраивания на базе школы системы государственно-общественного сотрудничества заключается в проектировании, организации и развитии необходимых структур внутри и вне школы, в разработке и освоении процедур их успешного функционирования на основе действующего законодательства.

Актуальность работы обусловлена условиями динамичного и быстрого преобразования казахстанского общества в целом, и такими важными его элементами, как становление рыночной экономики, правового государства, гражданского сознания и общественной активности в самых разных сферах жизни.

Необходимость исследования проблемы организации деятельности попечительских советов связана с социально-экономическими и социально-политическими изменениями в мировом пространстве: переход на инновационный путь развития, выделение в качестве приоритета развитие человеческого капитала и существующими объективными противоречиями в образовании. К основному противоречию относятся расширяющиеся процессы включения социального партнерства в деятельность организаций образования и недостаточно выраженной ориентацией продуктивного взаимодействия субъектов образовательного процесса и общественности в решении социально-значимых для них проблем.

Проблемы в сферах образования и социальной защиты в последнее время привлекают пристальное внимание со стороны государства и общественности, и создание попечительских советов может стать одним из рычагов повышения эффективности деятельности учреждений, функционирующих в данных сферах.

В сфере образования попечительские советы наравне с другими структурами способны реализовать такие актуальные задачи, как создание условий для развития образования, обеспечение его доступности, качества и соответствия текущим и перспективным потребностям рынка труда, активного включения детей и молодежи в социально-экономическую, политическую и культурную жизнь общества.

Научно-методическое осмысление специфики функционирования попечительских советов значительно отстает от потребностей времени.

В связи с этим цель данного методического пособия – изучение и

распространение опыта работы по организации попечительских советов, анализ эффективности их деятельности. В книге на основе фактического материала в логической последовательности представлены: материалы по изучению казахстанского и зарубежного опыта организации деятельности попечительских советов; анализ организации деятельности попечительских советов в организациях образования; разработка методических рекомендаций по организации деятельности попечительских советов в организациях образования.

1 Изучение казахстанского и зарубежного опыта организации деятельности попечительских советов

По своему содержанию попечительские советы в Казахстане стали новой, прогрессивной формой управления организаций образования. Новым структурам поручают определять стратегию развития школ, назначают специалистов на руководящие должности, а также рекомендуют контролировать финансовую деятельность.

В попечительских советах организаций образования работают представители родительской общественности, неправительственных организаций, бизнеса и сами педагоги.

Выступая перед членами Высшего попечительского совета на заседании попечителей Назарбаев Университета, Президент Республики Казахстан отметил, что не следует ждать просьб и обращений со стороны руководства. Попечителям предложена очень важная миссия, поэтому необходимо им самим вникать, выявлять проблемы, решать их, оказывать помощь.

Государственная программа развития образования РК на 2011-2020 годы наравне с целью создания «государственно-общественной системы управления» определила своей задачей «увеличение доли образовательных учреждений с попечительскими советами 45% к 2015 году и 60% к 2020 году» [1].

Программа отводит попечительским советам роль главного механизма вовлечения общественности в управлении образованием в Казахстане. Положением, регулирующим создание и функционирование попечительских советов, является «Типовые правила деятельности попечительского совета и порядок его избрания» от 2007 года [2].

Попечение, как известно, означает покровительство, заботу. Наверное, ни в одной стране и ни при одном строе государству не было под силу содержать учебные заведения на самом высоком уровне. В прошлом в попечительские советы входили купцы, дворяне, губернаторы, чиновники высшего уровня. В некоторых казахстанских семьях до сих пор сохранились бабушкины аттестаты о среднем образовании, которые вместе с директором школы подписывали почетные горожане – члены попечительского совета.

Сегодня в Казахстане существуют 3259 попечительских советов при школах. Большая их часть оформлена как орган самоуправления при школьной организации в соответствии с Типовыми правилами. Отдельные попечительские советы были созданы как самостоятельные юридические лица в виде общественного фонда или объединения в соответствии с действующим законодательством РК.

Благодаря функционированию попечительских советов открывается большое поле деятельности для школ. Школьный бюджет будет состоять из трех частей. Первая часть основная, то есть, содержание госстандартов, второе – содержание здания. Третье – гранты – это стимулирующая часть. Если школа хорошо работает, то за год по бальной системе будут подведены итоги и будут

выданы дополнительные гранты.

Анализ деятельности попечительских советов показал, что попечительские советы организационно-правовых форм испытывают ряд существенных трудностей по вопросам управления образованием, привлечения финансирования и контроля финансово-хозяйственной деятельности школ, стимулирования общественности в участии управления организации среднего образования. Для их устранения требуется внесение изменений в нормативно-правовое обеспечение института попечительских советов. Поиск решений по дальнейшей оптимизации деятельности попечительских советов в Казахстане требует изучения опыта создания и развития института попечительских советов в странах ближнего и дальнего зарубежья.

Следующей проблемой является проблема информирования общественности об попечительских советах, их деятельности, порядке создания, их целей и роли в управлении образованием.

В нашей стране организацию деятельности попечительских советов, к сожалению, чаще всего рассматривают только как механизм для привлечения дополнительных финансовых и материальных средств, в то время как за рубежом попечительские советы прочно заняли место органов управления, обладающих значительными полномочиями.

Среди организаций образования, имеющих положительный опыт работы попечительских советов, можно отметить Жезкентскую СШ № 1 Восточно-Казахстанской области. В данной школе сложились творческие взаимоотношения попечительских советов и спонсоров, которые вносят большой вклад для привлечения как можно больше ресурсов для развития школы. Например, приглашает к участию руководителей агроформирований и предприятий. Многие из них начали активно сотрудничать с попечительскими советами и оказывают им значительную материальную поддержку.

Заслуживает одобрения опыт нескольких школ г. Алматы, в которых в качестве пилотных проектов были созданы попечительские советы. Например, общественный фонд «Үміт», являющийся попечительским советом школы № 158.

Интересен опыт работы попечительского совета школы-гимназии № 175 г. Алматы, физико-математического лицея г. Костанай.

В Вячеславской средней школы с. Арнасай Аршалынского района Акмолинской области в попечительском совете члены общественного фонда «Ак бота», административные структуры (аким села), Совет ветеранов, руководители амбулатории, клуба, детского сада, представители воинских частей.

Например, ОФ «Ак бота», под проекты, необходимые не только школе, но и всему местному сообществу, ищет соответствующие гранты.

Так, грант на приобретение оборудования для физио- и стоматологического кабинетов, которые оказывают услуги не только детям, но и их родителям, всем жителям села. Проекты «Демонстрация альтернативной почвозащитной природосберегающей технологии парового поля»,

«Выращивание семенного картофеля по мерестемной технологии», «Сохранение питьевых природных источников села Вячеславка» и т.д. принесли школе ощутимые финансовые поступления. Но это не только деньги – это еще и исследовательская работа ребят, знакомство с учеными нашей страны и зарубежья, участие в научно-практических конференциях. Результатами этих проектов смогли воспользоваться фермеры нашего района (они получили элитные районированные семена картофеля) и жители села Арнасай (когда водопровод был закрыт на ремонт, воду брали из родников, которые дети обустроили по проекту).

Примером покровительства, патроната школ является алматинская гимназия № 175.

Здесь многие родители – известные люди, а председателем попечительского совета стал директор Алматинского филиала АО «Исполнительная дирекция организационного комитета 7-х зимних Азиатских игр-2011» Кайрат Досаев. Помощь школе оказывают очень активно.

Однако, результаты исследования показывают, что попечительский совет не может существовать без своего счета в банке, т.к. одна из его задач – привлечение внебюджетных средств, их распределение и контроль. Все это требует юридической регистрации, налоговой отчетности, штата. В связи с этим в настоящее время организациям образования необходимо отработать вопросы юридического оформления и сопровождения работы попечительских советов.

Изучение зарубежного опыта создания и функционирования попечительских советов свидетельствует о том, что они обладают исполнительной верховной властью, являются законодательными органами, формирующими организационную структуру и политику учреждений (органов), при которых они созданы.

Анализ литературы по деятельности зарубежных советов позволяет выделить их приоритетные функции.

Осуществление образовательной политики. Это главная обязанность попечительских советов, за которую они несут ответственность. В качестве основной стратегии в Великобритании была выбрана децентрализация управления школьным образованием с включением «заинтересованных сторон» в управление через Управляющие советы. Однако в Великобритании государство не устранилось от управления школами при децентрализации, оно взяло на себя ответственность за финансирование, политику и основы программ обучения почти в 28 000 английских школ.

Идеологическая роль государства в реформе образования не вызвала «цементирования» и централизации системы образования, поскольку основная установка состояла в максимальном приближении к рыночному регулированию развития образования и участию общества (покупателей) управлении образованием. В попытках создания рыночной среды для образовательных учреждений, находящихся в перманентном застое, в Великобритании предпринимались очень интересные и небезуспешные эксперименты. Один из

них состоит в образовании локального конкурента (колледжа или школы), изначально настроенного на инновационный стиль работы и задающего «планку» качества услуг.

В Великобритании государство взяло на себя роль проводника идей изменений и инноваций в области образования. Это в конечном итоге позволило с большим успехом использовать Управляющие советы школ, как механизм участия общества в управлении образованием.

Практически в каждой английской школе есть общественный Управляющий совет (раньше он назывался «Управляющий орган»). Этот Совет, по закону, обязан руководить деятельностью школы. В состав этого органа входят следующие представители:

- родители, избранные другими родителями;
- учителя, которых избирают сотрудники школы;
- директор;
- представители местных органов управления.

Эта группа привлекает других членов Совета: представителей от деловых кругов и от иных значимых структур местного сообщества.

Если деятельность школы поддерживает благотворительный фонд, они управляют и работой этого фонда. Состав Совета от 15 до 20 человек, в зависимости от размера учебного заведения. Совет выбирает председателя, который не может быть ни директором, ни одним из учителей.

Совет утверждает в должности всех учителей, хотя непосредственно подбирает в педагогический состав учителей обычно директор. Фактически Совет выступает в роли работодателя для педагогического состава школы.

Управляющий Совет школы отвечает за распределение школьного бюджета. Совет отвечает за расстановку приоритетов при расходовании средств, он решает, сколько учителей назначить, сколько набрать других сотрудников, какую технику купить, сколько книг приобрести, какие средства выделить на ремонт и поддержание школьного здания в нормальном состоянии.

Он отвечает за учебную программу школы (за пределами времени, отводимого на исполнение обязательного национального учебного плана, может распоряжаться оставшимися часами) и устанавливает правила школьной жизни (правила поведения учащихся, введение или отмену школьной формы).

Он может фактически являться владельцем школьного здания, отвечает за привлечение большей части капитальных инвестиций. Работу Совета контролирует общественность. Раз в год члены Совета обязаны публиковать годовой отчет деятельности школы, куда включаются, в том числе, и результаты образовательного тестирования, показанные школой. Вслед за этим организуется общешкольное собрание, на котором родители учеников могут задавать вопросы по существу подготовленного доклада. Основываясь на имеющихся данных, Совет задает количественные показатели будущего состояния обучения детей и состояния школы, ищет пути совершенствования этих показателей. Планируемые показатели (цели) также публикуются.

Большинство видов деятельности Совета проводится при

непосредственном участии директора, который, что естественно, обладает одним из наиболее влиятельных голосов в формировании школьной политики. Местные власти непосредственно не управляют жизнью школы. Но они проводят мониторинг успеваемости учреждения и контролируют со своей стороны расход финансов. Делегирование полномочий школам – фактически, перевод их на самоуправление, в автономный и самостоятельный режим, - происходит лишь при выполнении ими некоторых условий. Если управление школой неэффективно, если имеются случаи коррупции или академические показатели школы неадекватны и вызывают жалобы родителей, то местные власти имеют право и должны вмешаться. Эти властные полномочия оформлены законом.

Самая мягкая форма вмешательства – это письменное предупреждение, которое посылается директору школы и органу школьного управления (совету). В нем сообщается, какие действия школа должна предпринять по коррекции сложившейся ситуации. В крайнем случае, власти могут даже отобрать у школы бюджет или поменять органы управления.

Но всякий раз, когда они решают вмешаться в деятельность школы, они должны доказательно обосновать свое вмешательство.

Достижения и проблемы английской реформы:

1) ответственность за реформирование образования лежит непосредственно на школах. Для этого школы достаточно обеспечены финансами и властными полномочиями. При этом они должны быть подотчетны общественности, что ставит их в более ответственную позицию.

2) у хороших директоров и учителей возникло чувство освобождения от многих формальных зависимостей. Теперь не нужно просить разрешения у местных органов управления образованием сделать ремонт каждый раз, если он срочно требуется. Согласовывать это ни с кем уже не нужно, а нужно просто брать и делать его.

3) появилась возможность разнообразить школы, потому что каждая школа теперь несет на себе ответственность за свою судьбу.

4) демократизация жизни школ. Сейчас гораздо больше родителей вовлечено непосредственно в управление школой, чем когда-либо раньше.

5) данные, касающиеся выполнения школой своих основных задач, широко публикуются. Такова британская версия гласности образования. Поэтому никакие проблемы сегодня от внимания общественности не ускользают.

Но есть вопросы, на которые до сих пор не найдены подходящие решения.

Первая проблема: граждане, входящие в состав школьного Управляющего совета, работают фактически волонтерами, им ничего за такую работу не платят, но ответственности у членов Совета от этого меньше не становится.

Вторая проблема: по-прежнему очень многое зависит от директора, его личностных качеств и профессиональных навыков. Сейчас делаются большие вложения в подготовку руководителей школ. Этот процесс начался с середины 90-х, а надо было бы начать, по крайней мере, в 80-х.

Несмотря на то, что процесс перемен порой приобретал весьма проблемный и острый характер, сейчас можно быть уверенным, что большинство английских работников школы (и родителей) не захотят «перевести стрелки назад» и вернуться к прежней ситуации. Правила формирования и работы Управляющих советов (УС) были пересмотрены в марте 2003 года, и нижеследующие новые правила должны быть введены в действие во всех школах в сроки с 1 сентября 2003 г. до 31 августа 2006 г.

Совершенно очевидно, что в наших условиях создать английскую модель Управляющих советов не удастся.

Ситуация в образовании, да и гражданская культура нашего общества такова, что мы не можем возложить всю ответственность за эффективность работы школы на совет. В Англии для этого потребовалось 15 лет. Практически Управляющий совет управляет директором, учениками, родителями, а вместе с директором и педагогическими работниками школы.

В наших условиях можно пробовать создавать Управляющий совет как коллегиальный орган, поставив его равным директору школы в вертикали управления. Особое внимание в этом случае следует уделить распределению управляющих полномочий между директором, советом и местным органом управления образованием, чтобы избежать конфликта интересов.

По мере укоренения этой практики школьное образование естественным образом перейдет на новые принципы и стиль управления, изменит требования к директорам и администраторам, а в последствие изменит всю систему управления образованием.

И последнее, но как говорят англичане, не последнее по значимости, появление школьных советов – это не только путь к либерализации системы образования, но и инструмент для развития гражданского общества, для развития демократии.

Рассмотрим опыт работы попечительских советов в школах США и Европы.

Подраздел «Управленческие органы в государственных школах США» включает аналитическую информацию о функциональных обязанностях, разработке образовательной политики, управлении организациями образования, вовлечении общественности в участие в государственной образовательной политике, процедуре принятия решений, составе школьных советов, сроке полномочий и обучению членов школьного совета. Кроме того, в данном разделе рассматривается модель школьного совета в государственных школах на примере штата Калифорния, где изучены роли школьного совета и его обязанности, школьного совета как главный механизм вовлечения общественности в общественно-государственном управлении образованием, задачи членов школьного совета, процедура создания и состав школьного совета, количество членов школьного совета, срок полномочий и выборы школьного совета.

Следующий немаловажный момент в изучении вопроса о попечительских советах в США – это изучение моделей частных школ. Поэтому здесь

представлена модель управленческого органа частной школы на примерах уставов Гэллоуэй, Пайдея, Беркли Кэрролл и других школ.

Европейские модели попечительских советов рассматриваются в третьем разделе аналитического Обзора. Здесь изучены управленческие советы в Европейском Союзе и, детально в Англии. Аналитический обзор управленческих советов в Европейском Союзе включает общую характеристику существующих моделей в Европе, где детально представлены опыты Финляндии, Норвегии, Нидерландов и Швейцарии. Тогда как во втором подразделе глубже изучены примеры управленческих советов государственных и частных школ в Англии. Вместе с тем здесь представлены исчерпывающие ответы на вопросы о законодательстве и действующей модели в Англии, о достижениях и проблемах английской реформы, составе и функциях управляющего совета при государственных школах. Для полного понимания управленческих органов Англии в Обзоре представлены определения о существующих видах управленческих советов и основные выводы об эффективности деятельности управленческих советов в целом.

В подавляющем большинстве стран, в школах созданы различные управляющие органы, такие как советы, комитеты, форумы и комиссии, с помощью которых учителя, родители, ученики и местные органы управления образованием могут принимать участие в управлении.

Практически во всех странах Попечительский совет находится в пределах устава некоммерческой организации. Основной деятельностью Совета является гарантирование соблюдения основных ценностей и целей организации. К примеру, в США, Англии и других зарубежных странах цели попечительских советов средних школ это «продвижение миссий и задач школы», Нидерландах и Швейцарии - «предоставление качественных образовательных услуг», что в свою очередь эффективно влияет на деятельность школы в целом.

В некоторых случаях, в силу обладаемого опыта и знаний, отдельные лица совета, могут быть назначены на конкретные сферы деятельности; в других случаях, устав может позволить совету совместно контролировать коллективные обязанности. В большинстве изученных стран, советы состоят из комитетов, которые отвечают за ту или иную область деятельности, включающие функции контроля над поддержанием имущества, принадлежащей организации, управлению определенными средствами, управлению операционными суммами, и как следствие контроль бюджета школы и качества педагогического состава; ожидается, что их деятельность будет обеспечивать надлежащее качество образования. Кроме того, во многих странах, совет уделяет особое внимание благотворительным проектам, которые действуют в рамках стандартов образования.

Задачи управленческих органов за рубежом достаточно обширны. Одной из этих задач является разработка политики организации или школы, которая продвигает ценности, а также гарантирует, что все взаимодействия с общественностью проводятся в соответствии с действующим уставом. Более того, совет уполномочен вносить изменения, и менять устав некоммерческой

организации. Зачастую в развитых странах следствием таких изменений, является перерастание попечительских советов в целые социальные институты, признанием государством их деятельности, которые имеют законодательно утвержденную нормативно-правовую основу и прочную материально-финансовую базу. Необходимо отметить, что согласно международному опыту, попечительские советы являются инструментами, позволяющими решать конкретные общественные задачи.

Как правило, члены Попечительского совета избираются на срок от одного до трех лет (Англия, Нидерланды), хотя различные уставы могут позволить лицам быть переизбранными или вновь назначенными по окончании каждого срока. Отличительным фактом в избрании членов школьного совета в Калифорнии является порядок выборов – шахматное расписание, выборы проходят не каждые 4 года, а например, если всего членов попечительского совета 6 человек, то каждые 2 года должны быть вакансии на последующие 4 года.

В зарубежном мире для эффективной деятельности, управленческие органы оснащаются руководством по обучению, предпринимаются меры по повышению квалификации членов советов. К примеру, в США несмотря на то, что образовательная система не предусматривает подготовку специалистов для работы непосредственно в школьных советах, повышение квалификации и обучение школьных советов уже сейчас переходит на уровень обязательной формы для всех членов школьных советов. Программы предоставляются государственной ассоциацией школьных советов или другими признанными органами по школьным советам, например, Национальной ассоциацией школьных советов или советом городских отделов народного образования.

В рамках обучения для школьных советов США новым членам школьных советов нужна ориентация. Новые члены школьных советов входят в совет уже имеющих членов, которые продолжают выполнять свои обязанности и которые разрабатывали культуру и контекст для своего процесса принятия решений. Совершенно необходимо, чтобы новые члены школьного совета понимали основную информацию по школьным программам и деятельности. Без первичных или ориентационных программ членам совета понадобится минимум два года службы в совете для получения опыта и уверенности для эффективного и уверенного выполнения обязательств.

Ключевые темы, предлагаемые в государственном обучении, включают закон об образовании, финансовые взаимоотношения и взаимоотношения между советом и старшим инспектором школьного округа. Другие темы включают переговоры, управление курсом обучения, трудовые правоотношения, разработку политик, роли и обязанности, управление, законодательство, поддержание связей с местным населением, стратегическое планирование и специальное образование.

Значительным новым параметром обучения школьных советов США является ознакомление членов школьных советов с данными последних исследований в области образования. Такая информация, безусловно, создает

основу для принятия альтернативных решений и обеспечения основания выбора наилучшего варианта по рассматриваемому вопросу.

Одним из отличительных моментов управляющего органа в Англии является наличие благотворительного фонда в школе. Если деятельность школы поддерживает благотворительный фонд, советы управляют и работой этого фонда. Кроме того, совет отвечает за расстановку приоритетов при расходовании средств, решает, сколько учителей назначить, сколько набрать других сотрудников, какую технику купить, сколько книг приобрести, какие средства выделить на ремонт и поддержание школьного здания в хорошем состоянии.

Представляет интерес опыт управления школами Эстонской Республики.

Общественное управление в общем среднем образовании Эстонии осуществляется через ученическое представительство, педагогический и попечительский советы. Попечительский совет школ Эстонии является постоянно действующим органом, в задачи которого входит осуществление совместной деятельности учащихся школы, педагогов, владельца школы, родителей учащихся, выпускников и поддерживающих школу организаций по направлению, планированию и контролю учебно-воспитательной работы, создание наиболее благоприятных условий для учебы и воспитания. Порядок его образования и работы устанавливается владельцем школы. Директор школы подотчетен попечительскому совету.

В Российской Федерации примечательно то, что новый проект закона «Об образовании» вводит новую форму самоуправления в школе - Управляющие советы. В отличие от попечительских советов, которые были введены в 1996 году в школьные учреждения, Управляющие советы наделены реальными управленческими полномочиями по управлению стратегией, ресурсами, включая бюджетные финансовые средства и кадровые ресурсы. В 2004-2006 годах в рамках Федеральной программы развития образования был реализован эксперимент по апробации модели Управляющих советов школ и подготовке к более широкому и массовому внедрению данной модели в практике российского образования в шести регионах России. Мониторинг эксперимента фиксирует заслуживающие внимание результаты. Например, ряд трудностей и напряжений у школьной администрации связан не с расширением общественного участия в управлении, а с отсутствием и (или) неприятием культуры и навыков коллегиального управления. Также, вопреки предположениям о сопротивлении внедрения Управляющих советов со стороны школьной администрации, некоторые директора видят в попечительских советах возможность разделения ответственности даже в вопросах, которые не относятся к компетенциям последних, и, следовательно, поддерживают их создание и развитие. В целом, отмечается важность и польза внедрения попечительских советов для всех участников образовательного процесса – федеральные власти, местные власти, образовательные учреждения, педагогический коллектив, учащиеся, родители.

Таким образом, на основании изучения казахстанского и зарубежного

опыта организации деятельности попечительских советов в качестве дальнейших рекомендаций по развитию института попечительских советов в Казахстане предлагается следующее:

1) продолжить формирование попечительских советов при организациях образования для достижения целевых показателей Государственной программы по развитию образования на 2011- 2020 годы;

2) разработать информационное, учебное, методическое сопровождение процесса создания и развития попечительских советов;

3) разработать и внести на утверждение новые Типовые правила деятельности попечительского совета и порядок его избрания;

4) разработать механизмы поощрений физических и юридических лиц, оказывающих спонсорскую помощь;

5) при разработке новых Типовых правил включить в полномочия попечительских советов участие в разработке стратегии развития школы, утверждения бюджета и так далее.

2 Теоретико-методологическое обоснование эффективности деятельности попечительских советов в организациях образования

Деятельность попечительского совета в организациях образования – это не только эффективный, юридически грамотный инструмент привлечения внебюджетных средств, но и наиболее удобный способ оказания помощи школе, педагогическому коллективу и учащимся.

Повышение качества деятельности попечительских советов в условиях системной модернизации казахстанского образования – объективная необходимость.

Изучение научно-методической литературы и анализ деятельности попечительских советов в организациях образования дали возможность обоснованию теоретико-методологических основ деятельности попечительских советов.

Следует отметить, что достойный вклад в становление социологического подхода к изучению социальных организаций внесли Ф. Тейлор, М. Вебер, А. Маслоу, Р. Мертон, Т. Парсонс, А. Файоль, А. Этциони, Э. Гидденс, Н. Смелзер, Дж. Томсон, Л. Бовье и другие. Их работы составляют теоретико-методологическую основу изучения социальных институтов и социальных организаций.

Социологи обратили внимание на изучение данной проблематики в середине 60-х годов XX столетия. Благодаря исследованиям Д. М. Гвишиани, А. И. Пригожина, А. А. Радугина, К. А. Радугина, В. В. Щербина разработан целый ряд актуальных проблем этой отрасли социологической науки.

В последнее десятилетие вклад в изучение социальных институтов и социальных организаций с позиции теоретико-прикладных аспектов внесли В.И. Башмаков, К.А. Кравченко, В.Р. Веснин и другие ученые.

Исходя из того, что основная функция попечительского совета состоит во взаимодействии государства и гражданского общества, рассмотрены работы по изучению проблем взаимоотношения данных институтов Т. Голенковой, И.Б. Левина, К. Гаджиева, А. Кочеткова, К.Г. Габдулиной, Н.Ж. Асыллова, Ш.Е. Джаманбалаевой, З.Ж. Жаназаровой, Г.С. Абдирайымовой, Н.М. Кудро, Ж.А. Нурбековой, М.С. Садыровой и др.

Отдельную группу научных источников составляют публикации, посвященные проблемам организации и функционирования попечительских советов. Различные аспекты деятельности попечительских советов рассмотрены в работах как общественных деятелей XIX и XX столетий, так и современников.

Например, в дореволюционном Казахстане проводились исследования (И. Алтынсарина, М. Жумабаева, А. Байтурсынова и др.), касающиеся проблем организации благотворительности, в которых отражалась разнообразная деятельность государственных организаций и частных лиц (в том числе и в виде попечительских советов), направленная на оказание материальной помощи и других видов поддержки наиболее нуждающимся категориям

населения, сиротам, обездоленным пожилым людям аула.

Деятельность демократических органов управления образованием, в том числе и попечительских советов, в современной профессиональной зарубежной школе показана в публикациях А.М. Новикова, С.П. Титович, Ю.С. Алферова, С.Т. Керра.

Новый этап в решении проблем формирования современной казахстанской системы социальной и образовательной деятельности, изучении соответствующего зарубежного и отечественного опыта приходится на начало 90-х годов прошлого столетия. Этот период обогатился целым рядом теоретико-методологических и прикладных работ по проблемам социальной деятельности, аналитическими статьями с изложением опыта практики взаимодействия государства и гражданского общества при создании институтов представительства общества при государственных учреждениях (попечительские советы в НИШ).

В разрезе изучаемой проблемы рассмотрены также научные труды, направленные на раскрытие сущности и содержания новых управленческих технологий в сферах образования и социальной защиты. Известность и признание в этой области получили работы С.И. Григорьева, Л.Г. Гуслияковой, В.И. Жукова, Э.Г. Зайнышева, Т. Шанина.

Вопросы становления попечительских советов нашли отражение в ряде специально разработанных нормативных документов МОН РК.

За последние годы количество попечительских советов в сфере образования возросло. Функционирование попечительских советов оказывает влияние на образовательный процесс и способствует объективному и всестороннему определению разнообразных, в том числе специфических, образовательных услуг применительно к условиям конкретного региона в соответствии с требованиями рыночных методов хозяйствования. Данное влияние адекватно реагированию на социально-экономические и научно-технические перемены в обществе.

До настоящего времени в Казахстане сущность деятельности попечительских советов законодательно недостаточно оформлена. Причиной, снижающей эффективность деятельности попечительских советов, можно назвать отсутствие единой нормативно-правовой базы, что не способствует привлечению представителей общественности к вступлению в попечительские советы. В существующих нормативных документах изложены общие вопросы и принципы функционирования попечительских советов. Отсутствие конкретных рекомендаций по организационно-правовой форме попечительских советов, функциональным обязанностям, порядку организации совета, а также наличия специфических вопросов, с которыми сталкивается при осуществлении своей деятельности попечительский совет, не способствуют активизации их деятельности. В научной литературе и нормативных правовых актах нет единого, общепринятого определения понятия «попечительский совет».

На основании вышеизложенного, можно сделать следующие выводы:

Исторический опыт показывает, что решение проблемы организации

попечительской деятельности способствует повышению эффективности функционирования попечительских советов. Эффективность деятельности попечительских советов в дореволюционном Казахстане обусловлена во многом наличием экономической и социальной мотивации. Попечители благодаря своему участию в работе попечительского совета получали различные льготы и возможность обучения своих детей в учебных заведениях.

Таким образом, теоретико-методологические основы работы составили культурно-историческая теория Л.С. Выготского – положение о социально-исторической обусловленности психики человека в онтогенезе и формировании высших психических функций путем интериоризации в сотрудничестве со взрослым, как носителем социо-культурного опыта, историко-эволюционный подход в развитии личности А.Г. Асмолова и работы М.И. Лисиной о развитии общения ребенка в онтогенезе: о роли близкого взрослого при построении образа другого человека и своего «Я».

3 Особенности организации работы попечительских советов с учетом региональных особенностей

Социально-экономические изменения, происходящие в стране, вносят изменения в условия формирования государственно-общественной системы управления образованием.

Для решения задачи общественного участия в управлении организациями общего среднего образования в Законе Республики Казахстан «Об образовании» предусмотрено создание попечительских советов [5].

Требование в разработке механизмов государственно-общественного управления продиктовано современными отечественными тенденциями развития государства и общества, которое на первый план ставит задачу тесного сотрудничества между государственным, частным и гражданскими для улучшения показателей в области образования детей и молодежи. В результате такого взаимодействия ожидается:

- развитие институтов общественного участия в образовательной деятельности;
- повышение открытости деятельности образовательных организаций;
- увеличения инвестиционной привлекательности сферы образования.

Опыт показывает, что родитель сегодня, взаимодействуя со школой, выполняет несколько ролей: «потребитель», «благотворитель», «партнер».

Потребитель - это тот, кто пользуется услугами организации образования.

Благотворитель – это тот, кто оказывает добровольную денежную, имущественную и иную благотворительную помощь организации образования.

Основной ролью родителей является «партнерство» со школой. Родители-партнеры участвуют в выработке стратегии школы, ее реализации и мониторинге достигнутых результатов.

Партнерство – одно из условий формирования государственно-общественной системы управления образованием и является одной из целей развития образования на 2010-2020 гг.

Анализ данных региональных органов образования, показывает, что попечительские советы созданы в 3259-ти школах республики и составляет 44,1% от общего количества школ (в 2011-2012 учебном году – 2666 школ и составило 35,7%). Например, в Актюбинской области в 344 школах, ВКО – 632, ЗКО – 310, Жамбылской – 135, Карагандинской – 539, Кызылординской – 231, Павлодарской – 356, СКО – 519 и т.д.

Согласно Закону Республики Казахстан «Об образовании» попечительский совет является одной из многих форм коллегиального управления общеобразовательной организацией, к которым, помимо прочих, относятся педагогический, учительский, ученический советы, родительский комитет, Совет школы (рисунок 1).

Положительным показателем сотрудничества школы с семьей, родительским комитетом, социумом является создание попечительских советов в общеобразовательных школах.

Рисунок 1 – Форма коллегиального управления в организациях среднего образования

Наблюдаются следующие позитивные изменения в учебных заведениях, где функционируют попечительские советы:

1. Оживилась общественно-политическая и культурно-массовая работа в местных социумах.

2. Совместно с населением благоустраиваются детские игровые и спортивные площадки, привлекаются внебюджетные средства для укрепления и развития материально-технической базы общеобразовательных школ и организаций дополнительного образования.

3. Детям, нуждающимся в социальной поддержке организуется бесплатное питание в школе, экскурсии, поездки в областной центр и столицу республики – г.Астану, выделяются бесплатные и льготные путевки в детские загородные лагеря.

Попечительские советы созданы как орган самоуправления в общеобразовательных школах в соответствии с Типовыми правилами деятельности Попечительского совета и порядок его избрания [6].

Органы и организации образования руководствуются материалами республиканского круглого стола проведенного в ноябре 2009 года г.Алматы на тему: «Попечительский совет и Ассоциация выпускников, как новые формы общественно-государственного управления в системе образования».

На данном мероприятии были рассмотрены вопросы, связанные с необходимостью привлечения общественности к совместному управлению организациями образования путем создания попечительских советов и ассоциаций выпускников.

По итогам республиканского круглого стола Департаментом среднего образования МОН РК в региональные управления образования и управления образования городов Астаны, Алматы были направлены для использования в работе «Методические рекомендации по созданию и организации деятельности попечительских советов в организациях образования», проекты «Положение о попечительском совете государственного учреждения «Гимназия № 79», «Устав общественного фонда «Ассоциация выпускников гимназии» управления образования города Алматы [7].

В целях реализации рекомендаций республиканского круглого стола в январе 2010 г. в Алматы был запущен пилотный проект по созданию

попечительских советов в гимназии № 79, школе-гимназии № 175 и ассоциаций выпускников школ в гимназиях №№ 12 и 105 (приказ начальника управления образования г. Алматы № 1 от 05. 01. 2010 г.).

По итогам пилотного проекта было проведено анкетирование родителей. Большинство из опрошенных родителей поддержали предложение о создании попечительского совета. Отвечая на вопрос: «Для чего нужен попечительский совет в школе?», родители определили следующие критерии: 1) Контроль за качеством образования. 2) Помощь в решении материальных вопросов и распределении денежных средств. 3) Улучшение материального состояния и благоустройства школы. 4) Участие в управлении школой. Также были перечислены вопросы, которые находятся в сфере деятельности родительского комитета. С созданием попечительского совета родительские комитеты продолжают свою деятельность.

Изучение и анализ деятельности попечительских советов созданных во многих школах республики, позволил выделить две группы целевых ориентиров:

первая группа целевых ориентиров связана с поддержкой развития образовательной программы конкретной организации образования;

вторая группа связана с решением отдельных проблем в организации образования (проведение мероприятий (поездки, приобретение костюмов т.д.) оказание материальной помощи школе и др.).

Чаще всего попечительские советы ориентированы на решение задач, связанных с повышением эффективности деятельности организаций образования. Например, наиболее распространенными целевыми ориентирами являются привлечение в организации образования внебюджетных денежных средств, повышение платежеспособности организаций образования, проведение различных мероприятий и т.д.

На основании вышесказанного можно выделить фактически две основные группы функций деятельности этих советов:

первая группа функций связана с привлечением внебюджетных средств и контролем за их расходованием;

вторая группа функций связана с оформлением социального заказа образованию от общества и ориентирована на содержательные аспекты системы образования.

Анализ публикаций и выступлений педагогических работников, родителей и общественности в средствах массовой информации показывает, что в состав попечительских советов должны входить уважаемые люди города (района), спонсоры, представители родительской общественности, руководители, люди в чьем мнении нуждается общество. Это могут быть знаменитые родители, бизнесмены, новаторы сельского хозяйства, деятели культуры. Это должны быть знатные люди, на которых хотели бы быть похожими дети, которые могли бы увлечь их своей жизненной позицией.

Необходимо, чтобы попечительский совет был звеном между школой и обществом.

В целях открытости и прозрачности школа должна ежегодно отчитываться перед родителями, педагогами школы о расходовании бюджетных и внебюджетных средств.

Одной из задач попечительских советов является привлечение в школу внебюджетных средств в виде спонсорской или благотворительной помощи.

Например, благодаря спонсорской и благотворительной помощи сельских товаропроизводителей в Северо-Казахстанской области успешно реализуется проект «Школьное молоко». Так областной школе-интернату для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей СКО, в рамках патриотической акции «20 добрых дел», посвященной 20-летию Независимости Республики Казахстан, благотворительную помощь оказали 39 организаций и учреждений в объеме 800 тыс. тенге [8].

В Алматинской области в целях укрепления иммунной системы, восполнения набора витаминов по защите организма детей и подростков от вредного воздействия окружающей среды внедрен проект «Школьный мед». С одобрения Академии питания Республики Казахстан организована выдача бесплатного меда каждому ученику с первого по четвертый классы в школах Аксуского, Сарканского, Кербулакского, Балхашского, Алакольского и Райымбекского районов. Программа охватывает более 51 тысячи учащихся из 246 школ области. Ежедневная норма для младших школьников составляет 10 граммов меда в день. Эта акция будет продолжена и в других районах области.

Попечительский совет школы с. Менкесер Мамлютского района Северо-Казахстанской возглавляет генеральный директор товарищества «Мамбетов и К». Например, в прошлом учебном году проведен капитальный ремонт школы на общую сумму 12 млн. тенге. Ежегодно первоклассники обеспечиваются школьными принадлежностями. Детям начального звена организуется горячее питание за счет хозяйства.

Особый вклад хозяйство «Мамбетов и К» вносит в развитие спорта, воспитание здорового образа жизни школьников. Это – турниры по волейболу, баскетболу, настольному теннису и греко-римской борьбе на приз КТ «Мамбетов и К», приобретение спортивного инвентаря.

При спонсорской поддержке организованы поездки учащихся на различные спортивные соревнования. Создан кружок настольного тенниса, оборудован тренажерный зал.

Благодаря усилиям попечительского совета по проведению профориентационной работы многие выпускники Минкесерской средней школы выбирают специальности, связанные с сельским хозяйством. В настоящее время в хозяйстве трудятся выпускники школы в качестве мастеров по строительству, механиков, агрономов, электриков.

Попечительским советом школы-гимназии им. Абая Жамбылского района Алматинской области за 5 лет со дня его создания оборудованы соответственно современным требованиям кабинеты «Самопознание», «Право». Приобретены спортивное оборудование и музыкальная аппаратура, оказывается материальная помощь детям из малообеспеченных и многодетных семей и т.д.

Организованы поездки на высокогорный каток «Медео», Иле-Алауский национальный парк и др. Члены попечительского совета оказывают помощь педагогам в проведении рейдов по месту жительства и организации досуга детей в свободное время от занятий. Посещают многодетные и проблемные семьи с целью оказания им материальной поддержки.

Интересным представляет опыт создания попечительского совета в гимназии № 79 г. Алматы.

Попечительскому совету даются права принимать участие в педагогических советах, в разработке правил внутреннего распорядка, формировании кадрового потенциала, в том числе администрации гимназии, в организации творческих, интеллектуальных конкурсов, соревнований, утверждать программы развития, осуществлять контроль за качеством обучения, за целевым использованием бюджетных и внебюджетных средств.

В гимназии создана рабочая группа по организации и сопровождению деятельности попечительского совета.

Положение о попечительском совете было согласовано с юристами, в соответствии с нормами действующего законодательства. В Совет вошло 19 человек – это родители, учителя, представители СМИ, городского профсоюза «Ұстаз», депутат маслихата. Проведено анкетирование родителей учащихся 1-11 классов с целью выяснить, нужен ли школе попечительский совет. 100% родителей дали согласие на создание попечительского совета.

Среди предложений родителей были следующие:

- оснащение кабинетов новой оргтехникой и оборудованием;
- дополнительное озеленение пришкольного участка – разбивка цветочных клумб и высадка саженцев за окнами кабинетов начальной школы;
- новый подход к организации летней профильной практики (организация летней математической школы, языковой школы, работа летней школы олимпийского резерва);
- родители изъявили желание присутствовать на переводных и выпускных экзаменах;
- в преддверии празднования 30-летия школы вовлечь родительскую общественность к подготовке и празднованию юбилея (участие в создании альманаха о школе «Школа в моей жизни», подготовка репортажей в СМИ о деятельности школы) и др.

С учетом предложений был скорректирован план работы попечительского совета и гимназии на новый учебный год.

Попечительский совет состоит из 4 комиссий, каждая из которых реализует одну из программ:

- Здоровье, комфорт, безопасность (медицинское обслуживание, горячее питание, охрана, взаимодействие со школьным полицейским, ремонт).
- Социальная поддержка педагогов, работников, учащихся (контроль за расходованием внебюджетных средств, распределение доплат, премирование учителей и учащихся).
- Организация учебно-воспитательного процесса. Качество образования

(утверждение плана работы на год, программа развития, отчеты предложения по повышению качества образования, работа с одаренными детьми, олимпийским резервом, проектная деятельность, организация и проведение конкурса «Ученик-исследователь», «Ученик года»).

– Социальное партнерство (связи с вузами, спонсоры, взаимодействие с родительскими комитетами классов и Советом гимназии).

Заседания совета проходят один раз в четверть и носят открытый характер. Попечительский совет 2 раза в год отчитывается о своей деятельности перед родительской и педагогической общественностью.

Нужен шаг вперед, а не повторение «пройденного» с таким предложением выступил директор физико-математического лицея города Костаная на собрании родителей. И в 2001 году с участием родителей был создан общественный фонд «Мейірім», коллегиальным органом управления которого является попечительский совет. На протяжении ряда лет попечительский совет успешно сотрудничает со школой, являясь спонсором и самым активным участником всех мероприятий (организация детского питания, материально-техническая поддержка школы, содействие в организации педагогического процесса).

В составе совета 30 человек. Директор школы – рядовой член совета. Каждый класс избирает своего представителя в Попечительский совет. Кроме того, в составе совета спонсоры и влиятельные люди города. Это предусмотрено Уставом фонда.

В ходе работы фонд переориентировал свои функции с решения вопросов материально-технического обеспечения на участие в учебном процессе. Например, последний звонок – 25 мая организуется с выездом всей школой на природу, где проводится большой спортивный праздник, игры. Дети получают призы. Все это организует фонд и попечительский совет.

Ежемесячно фонд делает финансовый отчет и доводит до каждого класса. К бюджетным средствам попечительский совет отношения не имеет. На сайте размещается бюджет школы и полная информация о госзакупках.

В части законодательства на предмет обеспечения деятельности попечительских советов имеются следующие рассуждения: попечительский совет учебного заведения по роду своей деятельности может иметь разный статус:

1. Попечительский совет одновременно является коллегиальным органом управления школой и созданным при нем общественным фондом;

2. Коллегиального органа управления учебного заведения – школы, без создания юридического лица.

Деятельность попечительского совета, как коллегиального органа управления учебного заведения, недостаточно отрегулирована действующим законодательством Республики Казахстан.

Если попечительский совет действует как общественно-инициативная группа, без статуса юридического лица, то в этом случае его работа должна строиться согласно Положению о попечительском совете. У этой организации

отсутствует банковский счет, печать, нет оплачиваемого штата для ведения документации и отчетности.

Попечительский совет, как орган коллегиального управления, не наделяется законодательными полномочиями распоряжаться внебюджетными средствами, а так же осуществлять контроль их использования; в типовых правилах деятельности попечительского совета отсутствует такой орган, как ревизионная комиссия, которая должна создаваться попечительским советом и отчитываться перед ним за использование средств на специальном счете.

Итоги социологического исследования в изучении понимания статуса, функций и возможностей Попечительских советов, как социального института для казахстанской образовательной среды, проведенного Фондом Сорос-Казахстан среди представителей администрации школ, родительских комитетов и родителей, не состоящих в родительских комитетах в гг. Алматы, Костанай, Кокшетау, Аршалыинском районе Акмолинской области показали следующее:

у людей нет четкого представления о различиях между Попечительским советом, родительским комитетом и родительской общественной организацией.

Первое и самое главное, как показал опрос, каждая группа людей видит и понимает слова «Попечительский совет учебного заведения» совершенно по-разному. Каждый вкладывает в них свой смысл, а отсюда и его отношение к нему [9].

Приводим некоторые высказывания и суждения.

Бывший директор школы, а ныне человек, работающий в бизнесе сказала, что Попечительские советы должны заниматься продвижением интересов школы в социуме, лоббировать их, выполнять консультативные функции. Они должны выступать заказчиком образовательных услуг. Их деятельность должна быть направлена на решение социальных проблем. Заботой Попечительских советов должно быть развитие системы образования и создание условий, чтобы в этой конкретной школе каждому ученику было психологически комфортно.

Для удовлетворения интереса родителей необходимо разместить на сайте информацию о расходовании поступивших внебюджетных средств. Получив исчерпывающую информацию, одни родители отпадают, а другие начинают предлагать помощь. Вот их и нужно включать в Попечительские советы.

Попечительские советы – это органы коллективного управления школой. Чтобы они реально могли повлиять на процесс принятия решений, должна быть принята модель управления, в которой административная вертикаль – МОН РК, ОблУО, РайОО, директор школы – включала бы и Попечительские советы. Попечительский совет – орган, определяющий стратегию развития школы, обсуждающий бюджет. Директор – исполнитель его решений. Тогда Попечительский совет станет связующим звеном между школой и обществом.

4 Методические рекомендации по организации деятельности попечительских советов в организациях образования

Методические рекомендации определяет цель, задачи по организации деятельности попечительских советов в организациях образования.

Рекомендуемая модель попечительских советов для средних школ.

В своей деятельности попечительский совет в организации среднего образования как самостоятельно юридическое лицо руководствуется:

1. Конституцией Республики Казахстан (ст.5, ст.23);
2. Законом Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.10.2011) (п.9,ст.44);
3. Гражданским Кодексом РК (общая и особенная части) (с изменениями и дополнениями);
4. Законом «О некоммерческих организациях» от 16 января 2001 г. № 142 (с изменениями и дополнениями);
5. Уставом школы.

Цели и задачи попечительского совета.

Попечительский совет в отличие от других форм школьного самоуправления, должен быть обеспечен реальными полномочиями по управлению стратегией, ресурсами общеобразовательной организации.

Попечительский совет должен быть дееспособным органом государственно-общественного управления общеобразовательной организацией, механизмом конструктивного партнерства, согласования целей и интересов государства общества в системе общего образования на уровне школы.

Главной **целью** попечительского совета должно быть следующее: определение и продвижение миссий, задач и стратегии школы согласно Уставу школы.

Основными **задачами** попечительского совета являются:

1. повышение эффективности финансово-экономической деятельности школы, стимулирования труда его работников;
2. содействие в создании школы оптимальных условий и форм организации образовательного процесса;
3. создание и укрепление благоприятных условий для обучения, воспитания и труда в школе;
4. создание и укрепление спортивно-оздоровительных, медицинских условий для школьников, благоприятствующих их здоровью;
5. согласно программе работы попечительского совета целевое и рациональное расходование внебюджетных финансовых средств школы.

Компетенции попечительского совета.

Попечительский совет имеет полномочия и осуществляет следующие функции, предусмотренные в уставе общеобразовательной организации:

1. Участвует в изменениях и (или) дополнениях устава школы.

2. Участвует в назначении директора школы.
3. Имеет аудиторские функции в том, чтобы:
 - периодически оценивать деятельность директора школы;
 - управлять в пределах стратегии и цели школы;
 - обеспечивать эффективную работу администрации школы.
4. Участвует в решениях по дисциплине и определению режима занятий обучающихся.
5. Устанавливает порядок распределения и вносит рекомендации по представлению руководителя школы стимулирующие выплаты (премии) педагогическому и другому персоналу школы.
6. Согласовывает по представлению руководителя школы:
 - заявку на бюджетное финансирование и смету расходования средств, полученных школы от уставной, приносящей доходы деятельности, и их иных внебюджетных источников;
 - изменение «школьного компонента» учебного плана;
 - введение новых методик образовательного процесса и образовательных технологий; изменения и дополнения правил внутреннего распорядка школы.
6. Согласовывает решения руководителя школы и педагогического совета в части:
 - материально-технического обеспечения и оснащения образовательного процесса, оборудования помещений школы;
 - выбора учебников из утвержденных перечней учебников, рекомендованных (допущенных) к использованию в образовательном процессе;
 - создания в школе необходимых условий для организации питания, медицинского обслуживания обучающихся.
8. Проводит акции и мероприятия по сбору денег.
9. Регулярно информирует участников образовательного процесса о своей деятельности и принимаемых решениях (публикует доклады и протоколы заседаний).
10. Участвует в утверждении программы развития школы и ежегодного отчета руководителя школы по итогам учебного финансового года, утверждает ежегодный публичный доклад школы.
11. Рассматривает иные вопросы, отнесенные к компетенции Попечительского совета уставом школы.
12. Решения по вопросам, для которых уставом школы ПС не отведены полномочия на принятие решений, решения ПС носят рекомендательный характер.

Состав попечительского совета.

Попечительский совет – это коллегиальный представительный орган, формируемый посредством процедур выборов, назначения и кооптации. Для процедуры выборов среди активных родителей, либо существующего родительского комитета создается избирательный комитет. Электоратом являются: учредитель; родители; выпускники; педагогический коллектив и учащиеся старших классов.

Эта группа привлекает других членов Совета – представителей от деловых кругов и от иных значимых структур местного сообщества.

Попечительский совет состоит из избираемых членов, представляющих:

– родителей (законных представителей) обучающихся всех ступеней общего образования;

– работников школы;

– обучающихся, как правило, третьей ступени (старшего класса) общего образования (уставом школы может быть предусмотрено введение в попечительский совет учащихся второй ступени).

В состав ПС также входят: руководитель школы, представитель учредителя, назначаемый приказом соответствующего органа управления образованием.

По решению Попечительского совета в его состав также могут быть приглашены и включены граждане, чья профессиональная и (или) общественная деятельность, знания, опыт и возможности могут позитивным образом содействовать функционированию и развитию данной школы (кооптированные члены ПС).

Общая численность Попечительского совета определяется уставом школы. Количество членов из числа родителей не может быть меньше $\frac{1}{4}$ и больше $\frac{1}{2}$ общего числа членов. Количество членов из числа работников школы не может превышать $\frac{1}{4}$ от общего числа членов. Остальные места в ПС занимают: руководитель школы, представитель учредителя, представители обучающихся, кооптированные члены.

Таким образом, если в той или иной школе создается «форма самоуправления» под названием «Попечительский совет», то эта школа обязана в уставе школы прописать все перечисленные существенные и необходимые признаки и свойства попечительского совета.

Попечительские советы оформляются как самостоятельно юридические лица в виде общественной организации (с фондом).

Попечительские советы со статусом юридического лица имеют:

– Устав;

– юридический адрес;

– учет во всех фондах и инспекциях;

– собственные счета и печати.

Кроме того, они ведут самостоятельно делопроизводство, имеют свой штат; фонд оплаты труда, смету расходов на реализацию уставной деятельности (помощь школе).

Свою уставную деятельность в школе подобный совет реализует в соответствии с договором о сотрудничестве между фондом и школой.

Основной принцип работы такого Попечительского совета – родители создают самостоятельную общественную организацию, действующую в соответствии с законодательством Республики Казахстан. Родители становятся активными участниками совершенствования образовательного процесса.

Учредительным документом фонда является устав, утвержденный

учредителями, и учредительный договор. Деятельность попечительского совета как общественного фонда осуществляется за счет денежных средств и имущества, которые формируются на основе:

- единовременных и (или регулярных) поступлений от юридических лиц – общественных объединений и физических лиц;
- поступлений от учредителей (участников, членов);
- добровольных имущественных взносов и пожертвований; других не запрещенных законом поступлений.

Для целей контроля над исполнением устава попечительского совета со статусом юридического лица и его хозяйственной деятельностью, как правило, создается контрольно-ревизионная комиссия, которая дополняется ревизионной комиссией. В ее функции входят:

- контроль финансовой и хозяйственной деятельности исполнительного органа;
- ревизия расходования денежных средств материальных ценностей;
- проверка сроков и правильности прохождения дел, работа с предложениями и заявлениями в исполнительном органе;
- контроль над подготовкой отчетов об исполнении сметы доходов и расходов.

Функции попечительского совета со статусом юридического лица как самостоятельного юридического лица определяются учредителями и прописываются в его учредительном документе. Функции попечительских советов включают в себя:

- оказание всесторонней, в том числе благоприятной помощи обучающимся, педагогическому и обслуживающему персоналу;
- правозащитные функции (защита социальнo-экономических, трудовых, личных прав и свобод учащихся школ, детей сирот и детей, оставшихся без попечения родителей и т.д.);
- участие в выработке решений органов государственной власти и органов самоуправления в порядке и объеме, предусмотренном законодательством Республики Казахстан;
- проведение конференций, совещаний, собраний, семинаров по проблемам развития образования и в сфере семейного права;
- организация досуга детей;
- работа со средствами массовой информации.

В качестве примера функционирования попечительского совета как юридического лица предлагаем опыт работы общественного фонда «Попечительский совет ГУ Бишкульская средняя школа-гимназия» Северо-Казахстанской области, созданного в 2006 году.

За годы работы фонда сплоченный коллектив учителей и родителей изъявил желание расширить сферы сотрудничества и ими была разработана программа деятельности попечительского совета из пяти проектов:

Проект 1. «Взаимодействие».

Оформление стенда «Дающие крылья детским мечтам». Работа со СМИ по

освещению деятельности попечительского совета. Поощрение активных участников попечительского совета и меценатского движения.

Отв. исполнительная дирекция.

Проект 2. «Программа развития образования на 2011-2020 гг.».

Участие в семинарах, форумах, проводимых в районе, области по вопросам работы попечительских советов, других неправительственных организаций. Реализация программ «Одаренные дети». Помощь детям, оказавшимся в трудной жизненной ситуации. Проведение конкурсов: «Учитель, перед именем твоим...» – для ветеранов педагогического труда, «Учитель-общественник» – для учителей, принимающих активное участие в общественной жизни села, района, области, республики.

Отв. исполнительная дирекция, члены президиума совета.

Проект 3. «Гражданское воспитание»

Чествование меценатов в связи с их профессиональными праздниками. Проведение конкурсов: «Активные проекты ученического самоуправления», «Созидательные проекты школьного самоуправления». Мероприятия, посвященные 20-летию Независимости Республики Казахстан.

Отв. члены президиума, исполнительная дирекция.

Проект 4. «Образовательные проекты бизнес-сектора»

Укрепление материально-технической базы школы. Содействие в организации летней практики учащихся. Содействие в проведении профориентационной работы среди старшеклассников.

Отв. члены президиума, исполнительная дирекция.

Проект 5. «Сотрудничество»

Сотрудничество с государственными организациями (сельский, районный акиматы; комитет по туризму и спорту, отдел по развитию языков, дом культуры, спортивная школа и др).

Отв. исполнительная дирекция.

На основе программы ежегодно разрабатывается календарный план основных организационных мероприятий общественного фонда «Попечительский совет ГУ Бишкульская средняя школа-гимназия».

Таким образом, Попечительский совет выступает как партнер школы в многообразном процессе обучения и участвует в процесс управления школой.

Заключение

Изучение и анализ материалов об организации Попечительских советов, о целях и задачах, которые их учредители ставят перед собой, можно прийти к выводу, что в современном казахстанском обществе создание подобных некоммерческих организаций, деятельность которых направлена на развитие образовательных учреждений, просто необходимо. Никакое государство не в состоянии содержать школу самостоятельно. Попечители могут стать влиятельной силой не только в образовании, но и через образование – первой гуманитарной общественной ассоциацией, первой гражданской властной структурой в Казахстане.

В основе деятельности Попечительского совета должна быть серьезная юридическая база, чтобы органы образования и фискальные органы считались с ними. Для этого нужно внести изменения в нормативные документы. Юридические рамки деятельности Попечительских советов будут едиными, но методы работы будут зависеть от того, в каких условиях работает школа, каково ее окружение.

Очень многое зависит от человеческого фактора, от того, какие именно люди придут в Попечительские советы, работа в которых должна осуществляться на общественных началах. Это вопрос культуры. Во многих странах общественная работа – это часть имиджа. Нужно и в нашем обществе создавать соответствующее отношение к этой деятельности. Должен быть продуман механизм морального вознаграждения членов Попечительских советов. Быть членом Попечительского совета должно быть почетно. Кроме того, чтобы предотвратить негативное влияние человеческого фактора, должна быть разработана система сдержек и противовесов.

Список использованной литературы

1 Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы от 7 декабря 2010 года Указ Президента РК от 7 декабря 2010 года № 1118 // «Казахстанская правда». 2010. – 8 декабря., № 201.

2 Казахстан на 2011-2020 годы от 7 декабря 2010 года Указ Президента РК от 7 декабря 2010 года № 1118 // «Казахстанская правда». 2010. – 8 декабря., № 201. -С.1-4.

3 Приказ и.о. министра образования и науки Республики Казахстан от 22 октября 2007 года N 501 «Об утверждении Типовых правил деятельности попечительского совета и порядок его избрания» // <http://kzgov.docdat.com/>

4 Палина И.А. и др. Попечительские советы - как эффективная форма управления // Актуальные проблемы управления - 2003: Материалы международной научно - практической конференции. Вып. 5 / ГУУ. -М.: 2003. - С. 253-255.

5 Федорова И.А. Попечительский совет - как форма управления в системе социальной защиты // Актуальные проблемы современной науки. № 1. Издательство «Компания Спутник+». - М.: 2004. - С. 121 -123.

6 Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III ЗРК (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.10.2011г.).

7 Материалы круглого стола на тему: «Попечительский совет и Ассоциация выпускников как новые формы общественно-государственного управления в системе образования» // Алматы. – 2009. – 16 ноября ИНТЕРНЕТ://Dep@edualmaty.kz

8 Материалы республиканского семинара-совещания «Актуальные вопросы деятельности попечительских советов общеобразовательных школ республики». г. Петропавловск. – 2012. – 24 февраля. // www.edu-sko.kz

9 Попечительский совет НПО «Школа самоопределения». INTERNET: news.1september/fep/ps/sprav.html

10 «Попечительские советы к новой модели управления школой» отчетные материалы ОЮЛ «Ассоциация школьных общественных организаций». - Алматы. - 2011. – С.20-22. www.gouo.ru/inform/practice

Содержание

Введение	34
1 Изучение казахстанского и зарубежного опыта организации деятельности попечительских советов	36
2 Теоретико-методологическое обоснование эффективности деятельности попечительских советов в организациях образования.....	46
3 Особенности организации работы попечительских советов с учетом региональных особенностей	49
4 Методические рекомендации по организации деятельности попечительских советов в организациях образования	56
Заключение	61
Список использованной литературы	62

Қамқоршылық кеңесі қызметін ұйымдастыру

Әдістемелік құрал

Организация деятельности попечительских советов

Методическое руководство

Басуға 30.09.14 2014 қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16. Қағазы офсеттік.

Офсеттік басылыс.

Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 4,0

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көш., 8, «Алтын Орда» БО, 16 қабат.